Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1748)
Heft: 10

Artikel: Oratio parascevastica ad festum nativ. Iesu, in qua sacrae coenae usus continuus a primis eius institutionis temporibus, ad nostrum usque aevum, ininterrupta serie continuatus ut argumentum invictum pro veritate relig. Christianae

Autor: Huldricus, J.J.

DOI: https://doi.org/10.5169/seals-394624

Nutzungsbedingungen
Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Mehr erfahren

Conditions d'utilisation
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. En savoir plus

Terms of use
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. Find out more

Download PDF: 15.12.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

ORATIO PARASCEVASTICA
ad Feſtum Nativ. Jeſu,
in qua
Sacræ Cœnæ Uſus continuus
a primis ejus Inſtitutionis temporibus,
ad noſtrum usque Ævum, Ininterrupta
ſerie continuatus
Ut Argumentum Invictum
pro
Veritate Relig. Chriſtianæ
proponitur a
JO. JAC. HULDRICO
Profeſs. Linguæ Sanctæ in Schola Tig.

INter plurimas alias, quibus divina Chriſtianorum Religio ſpiſſum falſarum Agmen immenſum quantum antecellit, immo in infima illud Falſitatis ac Profanitatis ſubſellia deprimit, Veritatisque ſibi ac Θεοπρεπείας palmam præripit, Prærogativas, locum meritiſſimo ſuo obtinent, Hiſtoriæ, cui Chriſtianorum Fides innititur, Veritas; & Dogmatum dein, quæ profitetur, elata Sublimitas. Hiſtoriæ præit Veritas. Nemo ſanus rerum arbiter inficiari auſit omnem Fidei noſtræ certitudinem niti Veritate Hiſtoriæ magni illius Hominum (ſi illos utrosque Homines dicere fas eſt) Paris, Moſis Veteris & Jeſu Chriſti Novi Teſtamenti Mediatoris, quorum illum Jeſum ἐν σκιᾷ, hunc Moſen ἐν Αληθείᾳ Jure appellaveris.

Nemo

Nemo autem ſanus iterum rerum æſtimator & cui vel aliquid lævæ in parte mammillæ ſaliat, illorum Hiſtoriæ Veritatem negare ſuſtineat, niſi eadem opera ſolem mera meridie lucere neget. Si enim verum eſt, Alexandrum M. Perſarum Monarchiam debellaſſe; Auguſtum Romæ rerum potitum eſſe; Neronem infanda, quorum reus peragitur, facinora patraſſe; Conſtantinum Imperii ſedem Byzantium transtuliſſe, eamque de ſuo Nomine Conſtantinopolim dixiſſe, quod omne nemo tam opinoſus & pertinax eſt, qui non credat: tum & verum eſt, Moſen intimæ apud Deum admiſſionis fuiſſe, Judaicum Jus condidiſſe; arcanum quod Nomen ejus præfert Volumen conſcripſiſſe, quicquid Rituum Ceremoniarumque Iſraëlitis tradidit ab ipſo Numine accepiſſe; In conceſſo quoque eſt, viculo Terræ Judeæ, plaudentibus Angelorum Choris, illuceſcentibus novis Syderibus, accurſitantibus ex terris alio Sole calentibus Magis, Jeſum Chriſtum natum fuiſſe, docuiſſe, miracula patraviſſe, exactiſſimæ Sanctitatis exemplar omni ſua vita exſcripſiſſe, Cruci ſuffixum eſſe, caligante ad triſte ſpectaculum Sole, obtenebrata tota cœli facie, ac horrore maximo concuſſis & contremiſcentibus terræ fundamentis, terræque mandatum tertio a ſepultura die, miniſtrantibus Angelis, ſtupentibus monumenti cuſtodibus revixiſſe; In Cœlum tandem poſt datam Patri in terris operam candidis corruſcæ nubis quadrigis rediiſſe, ibi ſe & vivere & regnare, effuſo in Apoſtolos ſuos ubertim Spiritu, manifeſtum feciſſe. At ſi verum hoc & confeſſa res eſt, tum divina, ſuper hac Veritate, tanquam talo ſuo, ſtat Religio. Hiſtoriæ Veritatem Dogmatum conçomitatur maxi-

ma

ma Sublimitas: Stentorea vox, centum ora & ferrea deberent eſſe latera ſingulatim de hoc argumento dicturo. Pelagus enim revera hic eſt, in quo nil niſi pontus & æther, ubi altum adeo non nimis urgendum, ſed littus potius premendum erit. Quam ſublimia ſunt, Auditores, quæ hæc Religio docet de Deo, quem nobis deſcribit ut Ens abſolute perfectiſſimum, omnipotentia, omniſcientia mirandum, æternum, immenſum, optimum ſimul & maximum, ſibi ipſi ad plenam Beatitudinem & aliis ſufficientiſſimum, glorioſiſſimum, ſanctiſſimum; dignum quod colamus, quod imitemur, cui nos totos conſecremus, in cujus Cognitione, Amore, Fruitione votorum ſummam, Felicitatis apicem collocemus. Quam ſublimia ſunt, quæ eadem Religio tradit de Dei decretis, operibus, tum Naturæ tum Gratiæ, de Mundi hominisque primæva creatione, de peccatorum atrocitate, de malis omnibus ex hac miſeriarum ſcaturigine obortis, de diverſa piorum & impiorum ſorte in hac vita, de diverſiſſima eorundem conditione poſt illam. Hæc certe ſublimia ſunt, quæ Religio noſtra profitetur. Res ipſa id loquitur, iniquiſſimi cujusque conſcientia ſuffragatur. At ſunt longe ſublimiora plurima: Quam ſublime eſt præ aliis Myſterium Patris & Filii, in quo omnes theſauri Sapientiæ & Cognitionis abſconditi latent; hoc certe continet Veritates ipſo Cœlo ſublimiores, quas oculus non vidit, auris non audivit, & quæ in mentem hominis non aſcenderunt, τὰ βάθη τῦ Θεῦ ἐνδοξοτάτυ. ad quæ acies omnis hebeſcit, quæ ipſi angelici ſpiritus ſacro ſilentio mirantur, ad quæ ſtupent & attoniti ſtant. Quam elatum adorandum Trinitatis

in

in Unitate & Unitatis in Trinitate Arcanum, & admirabile ac æternum Pacis Conſilium. Quam ſtupenda divini, Dei Ter Maximi Filii ἐνσάρκωσις. Illa certe omnia ſunt, quæ, ὕψος, βάθος, μῆκος, πλατος ſublimitatis habent, tremenda Angelis, ſtupenda Cœlitibus, adoranda Terrigenis. Quam ſublime Myſterium Crucis, & ad miſellorum mortalium ſalutem inter ſtabulum & præſepe nati dulcis Pueruli, in ferali ligno inter dolores & cruciatus rurſum denati, æterni Patris, qui Filio ſuo, ut lapſos Homines, miſerandas orci victimas ſervaret, haud pepercit, inæſtimabile donum. Obteſtor nunc omnem conſcientiam, annon Religio, talibus veritatis Fulcris firmata, talibus ſublimibus Myſteriis & Dogmatibus, ut totidem Divinitatis radiis fulgens, cæteras omnes infinitis Intervallis poſt ſe relinquat, & tantum ab ipſis revera diſtet, quantum cœlum diſtat a terra? annon eo ipſo digna ſit, quam alte ſemper veneremur, quam ſuſpiciamus ut Divam noſtram, cui litemus unice, cui tuendæ, ſtabiliendæ, promovendæ, omnes noſtras actiones, dicta, cogitata dicemus & dedicemus, a cujus indefeſſo cultu & ornatu nos tandem adeo non abripi patiamur, quo potius omni ſtudio, cura & cogitatione omni in id continuo incumbamus, ut eam quavis ratione & omnis generis Argumentis ac inſtitutis ſartam & tectam, quoad in nobis eſt, conſervemus? Nullus confido, Inſaniæ œſtro adeo erit percitus, ut contrarium tueri vel ſolum cogitet Ego ſane de debito hoc divinæ noſtræ Religioni æſtimio, & ex eo promanante ejus promovendæ ſtudio vivide adeo ſum perſuaſus, ut hac præclara mihi apud vos perorandi conceſſa occaſione, officii mei eſſe ratus

tus fuerim, experiri vires meas, & tentare, annon & ego ad illam ornandam & illuſtrandam conferre aliquantulum valeam. Cum itaque Autoritate venerandi ſacrorum Antiſtitis, quæ ſi reliquis omnibus, quos receptus antiquitus Mos hujuscemodi ſolennibus Feriis in hanc Cathedram propellit, ſacra eſſe debet, mihi id multo magis innumeris nominibus ſit oportet, Oratoris perſonam hac profeſta Die agere ſui juſſus, ſtatim quidem decrevi Thema aliquod ſacrum, qualia Oratoribus, ſacris his Feriis dicentibus, in quantum ego quidem conjicere valeo, convenire judico, eligere; de quo vero potiſſimum dicerem, in dubio diu ſatis, ut fieri aſſolet, hæſi: Ita animi in pectore incerti certabant decem, donec ob oculos veniſſet Venerandi, Celeberrimi & Eruditiſſimi ZIMMERMANNI noſtri Diſſertatio pia, erudita ac ſolida, ſalutaria quædam ad Verum ſacræ Cœnæ Uſum, Monita complectens; Diſſertatio inquam pia, erudita ac ſolida, ex ſinceræ mentis pio conatu conſcripta, in qua Clariſſ. Autor πολλῶν ανταξιος ἄλλων, (cujus ſcripta pleraque neſcio quo fato Invidiæ ſpiculis continuo ſunt expoſita) in qua mirari videtur, cur hactenus nemini Argumentum pro Veritate ſanctiſſimæ Religionis deſumere in mentem venerit, ex ſacri Myſterii Crucis Μνημοσύνῳ, Cœnæ puto ſacræ Uſu hiſtorico, a primis ejus Inſtitutionis temporibus ad noſtram usque ætatem non interrupta ſerie continuato. Illico ergo apud animum conſtitui de novo hoc Religionis Chriſtianæ Veritatem inſigniter probante Argumento quædam in Feſto, quo divini Sacræ Euchariſtiæ Inſtitutoris nativitatem æque ac mortem religioſis noſtris

Actibus

Actibus celebramus, differere. Auſurus quidem ſum, lubens agnoſco, ſacinus majoris abollæ. Argumentum eſt utique eximium & diſertiori Ore, exercitatiore Ingenio, quo me miſere deſtitui ingenue fateor, dignum. Mihi tamen illud ſumſi, & ut ut meus etiamnum vix audeat rem tentare Pudor, ut ut pertimeam, ut & facundia deſerat me & lucidus ordo, ſumſi nihilominus, prout anguſta, quæ mihi domi eſt res & curta ſuppellex tulerit, id pertractaturus i. e. ut *Plautus* fere hunc huic Phraſi ſenſum dat, frigide ſatis tractaturus. Non id vobis alienum ſit, Auditores: Mola ſalſa litant, qui thura non habent, & ut quimus, quando ut volumus non licet, infra rem dicit, qui non poteſt ſupra. Juvate me modo in Illuſtri veſtro Conſeſſu balbutientem, & dimidiata vix verba tentantem veſtra æquanimitate, & ſi vires ad Argumentum illuſtre digne elaborandum mihi defuiſſe, vobis, ut Jure vereor, judicandum ſit, laudate ſolum voluntatem & donate hanc injuriam ejus Sinceritati, quam mihi adeſſe promittere audeo.

Poſtquam nunc ſatis ampliter exorſi ſumus, res ipſa erit aggrediunda. Si ex continuo S. Cœnæ Uſu Veritatem Religionis, cujus ipſa Sacramentum eſt, probare ſatagimus, ante omnia nobis probare incumbit, hunc Religionis actum ſacrum revera a Chriſto denato, per omnem ſeculorum decurſum, ad noſtrum usque ævum non interrupta ſerie obtinuiſſe; Age itaque illud oſtendamus. Ne autem vos tædeat, Auditores! me, per omnia ſecula citato ſatis Pede iturum, attentione veſtra ſequi.

Sacra Cœna, ut a prima ejus ordiamur Inſtitutione, eſt illud ſpirituale & divinum Epulum, quod a Chriſto Orbis Salvatore, in perpeſſæ acerbæ mortis & beneficiorum inde defluentium ſuave & dulce, ad ſecundi adventus ſui ultimum diem, duraturum Μνημόσυνον, ſequentibus ſanctam & divinam ſimplicitatem ſpirantibus Ceremoniis fuit inſtitutum:

Jeſus cum XII. ſuis Discipulis accumbens aſſumſit externa Panis & Vini ſymbola, eaque diſtincta actione a naturali ad ſacrum Uſum, εὐλογίας & εὐχαριστίας præmiſſis actibus, præparavit, deſtinavit & ſanctificavit, ut eſſent Sacramentum Corporis & Sanguinis ſui, non Natura, ſed divina Inſtitutione: Sanctificata eadem fregit & effudit, quo Corporis ſui in Cruce Fractionem ac Immolationem & Sanguinis Effuſionem deſignaret; fracta & effuſa diſtribuit Diſcipulis, quo ita ſignificaret ſe ſui Communionem, omniaque ex illa plenis alveis profluentia Bona in Cruce paranda ipſis, omnibusque poſt illos fidelibus gratioſum offerre, eosque ad illa liberalem invitare; ad eorundem Diſtributionem Verba hæc fudit: *Hoc eſt Corpus meum pro vobis traditum; Hic eſt Sanguis meus pro multis effuſus ad Remiſſionem Peccatorum, comedite Panem in mei Memoriam, bibite ex Calice omnes*; Quorum verborum emortualium brevem hunc ſenſum eſſe, omnia ſuadent: Heic Chari! vobis exhibeo indubitata Signa & Sigilla Corporis & Sanguinis mei, quicunque illa vera & infucata in me Fide ex certis & indubitatis Notis, in Verbo meo ſat ſuperque delineatis, antea intime perſuaſus ſe mecum tanquam Cauſſa Salutis arcto nexu eſſe con-

conjunctum, assumserit, pro illius delictis certe Corpus meum in fatali Crucis ligno erit fractum, & Sanguis effusus; ille partem habebit in Meritis Passionum mearum indubitatam, nec erit, cur de eo incertus titubet, cum ipsi Corporis mei, quod quo minus Natura exhibeam, Impossibilitas cogit, loco, in proprias manus tradam ejus indubium Repræsentamen.

Divinum nunc hoc Institutum ab Apostolis ut Institutum Dominicum fuit acceptum & Ecclesiæ traditum, nec non per primum a Christo denato seculum diligentissime & frequentibus iteratis vicibus celebratum; Ad Christi etenim exemplum, qui μετὰ τὸ δειπνῆσαι instituerat Eucharistiam, Agapis frugale Convivium S. Cœnæ fuit præmissum, dein post temporis Intervallum celebratæ eidem additum, usque dum, cum in turpem luxum degenerare inciperet, non tantum e sacris Aedibus ad privatorum domos rejiceretur, sed & plane e Fidelium Conventibus, utpote ut nulla pars Cœnæ essentialis, sed ut actus Cœnæ Institutionem forte concomitans consideratum, exterminaretur & in ejus locum succederet Mos colligendi inter Sacra Eleemosynas, qui adhucdum obtinet. Asserti testem habemus LUCAM, hic enim in Libro, quem de Rebus Apostolorum Gestis consignavit *Cap. II.* refert; illa tria credentium millia, quæ post Christi ascensum sacro Baptismatis fonte fuerant tincta, perseveraſſe in Communione & Fractione Panis, quam nonnulli Patrum & Recentiores plerique de Eucharistiæ celebratione intelligendam esse sentiunt, suisque Argumentis abunde probant. Et seculo hoc jam me-

diam partem elapſo Paulus Corinthios quidem ad Dominicam Cœnam celebrandam conveniſſe dicit in unum, ſed ſuæ Ἀλαξίας vitio, rem ſanctam ita totam corrupiſſe, ut nilminus egiſſe viderentur, quam id, cujus cauſſa in Eccleſia convenerant. Seculo adeo primo S. Cœnæ Uſum continue viguiſſe in confeſſo eſt; etiamſi enim mature fuerit polluta, nunquam tamen prorſus eſt deſtructa, abuſibus apoſtolica Cenſura ſtatim rurſum correctis.

Seculo, quod Apoſtolicum excipit ſecundo, Cultui divino in genere multum Ceremoniarum citra neceſſitatem fuit additum, quod boni gravesque Viri haud absque indignatione pertulerunt; etiamſi id certe non malo conſilio, ſed ſufficientis Prudentiæ defectu fuerit factum, juxta cæteras enim rationes, quibus, ut Rituum ſacrorum numerum aŭgerent, fuerunt inducti, & hæc erat, quod ita ſe eo facilius calumniam atrocem, qua Atheorum nomine infamabantur Chriſtiani, depellere poſſe ſperabant. Etenim, in Libello noſtro, in quo ex profeſſo hac de materia egimus, obſervavimus, præcipuam Criminationis hujus occaſionem fuiſſe, quod Templa, Simulacra, Aras, Victimas haberent nullas, reliquaque hominum, ſenſibus externis duci ſe ut plurimum patientium, oculos ferienti Pompa, in Cultu ſuo religioſo prorſus eſſent deſtituti. Omnia itaque conquirentes primævi Eccleſiæ Doctores, quæ ad hanc Calumniam deſtruendam facere poſſent, Ritus etiam externos & Ceremonias arripuerunt, quibus ſenſus caperentur eorum, qui, quod Chriſtiani his omnibus carerent, eos ob hoc ipſum Atheos eſſe

eſſe vociferarentur. Hinc & S. Cœnæ ſimpliciſſimos, & ab omni externa ſpecie longe remotos hactenus Ritus auxerunt: Partes Panis & Vini conſecrati miſerunt ad abſentes, ægrotos & carceribus incluſos, ut & pœnitentes in extremo mortis poſitos periculo, Dilectionis & Unitatis fidei teſtandæ ergo; ut probant *Henr. RIXNERUS de Ritibus Veterum circa Euchariſtiam*, & diligens ille ac incomparabilis Antiquitatum Chriſtianarum ſcrutator BINGHAMUS in *Originibus Eccleſiaſticis*: Magnam inſuper, nondum tamen abſolutam, & huic Ritui ad ſalutem impetrandam adſcripſerunt neceſſitatem: Mos item obtinere cœpit Vinum non purum ſed aqua mixtum adhibere, addita explicatione, Vino intelligi Sanguinem Chriſti, & Aqua populum, & ſic populum Chriſto adunari, ut miſceatur vinum aqua. Probant hæc omnia frequentia Patrum hujus Seculi loca, quorum unum & alterum, ne in caſſum videamur locuti, afferre juvabit. IGNATIUS, in *Epiſtola ad Philadelpheos*, quæ in genuinis numeratur, ſcribit: *Una eſt Caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus Sanguis, qui pro nobis effuſus eſt, unus item Panis omnibus fractus, & unus Calix omnibus diſtributus.* JUSTINUS MARTYR, cujus diverſa Loca obvia ſunt, in *Apologia ſecunda*, univerſum Euchariſtiæ ritum deſcribit, & ad minutias usque perſequitur, ac juxta cætera ait: *Poſtquam gratiarum Actionem Præſidens abſolvit, & Populus acclamavit Amen, Diaconi diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, Panem, Vinum & Aquam, & ad abſentes perferunt; atque hoc alimentum vocatur Euchariſtia.* Et in *Dialogo cum Tryphone* habet: *Panem noſter nobis Chriſtus tradidit faciendum in Recordationem, quod*

ipſe Corpus factus ſit, eorum Cauſſa, qui in ipſum credunt, & poculum, in Recordationem Sanguinis ſui tradidit faciendum gratias agentibus. IRENÆUS, L. IV. de Pane in S. Cœna ait: *Qui e Terra Panis eſt percipiens Vocationem Dei, jam non communis Panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti.* Et L. V. *Temperamentum Calicis & κεκραμένον ποτήριον memorat.* CLEMENS ALEXANDRINUS in L. I. & II. *Pædagogi ſui*, ſpiritualis Cibi & Potus, quibus nos Chriſtus in Euchariſtiæ convivio excipiat mentionem injicit. TERTULLIANUS tandem, multis nominibus exeunte hoc Seculo celeber. haud uno Loco de S. Cœna loquitur. In C. III. *de Corona Militis: Euchariſtiæ Sacramentum*, ait, *& in tempore victus, ut omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quam Præſidentium ſumimus.* L. IV. *adverſus Marcionem* Inſtitutionis rationem deſcribit, de pane ajens: *Dominus acceptum panem & diſtributum ſuis Diſcipulis, Corpus ſuum illum fecit; Hoc eſt Corpus meum, dicendo, id eſt, figura corporis mei.* & c. XVII. Libri *de Anima*, de Vino: *Jeſum conſecraſſe Vinum in memoriam Sanguinis ſui.* In *Apologetico* diverſis tandem capitibus ita loquitur, ut Cœnæ S. uſum ſua ætate frequentem obtinuiſſe apertum fiat & manifeſtum.

Seculo, quod ſequitur III. auctis jam plus æquo S. Cœnæ ritibus, novæ rurſum additæ fuerunt acceſſiones: Major apparatus & longiores preces ad ejus celebrationem adhiberi cœptum eſt; Pœnitentes & Catechumeni illa excludebantur; recepta eſt communiter ſententia ad ſalutem obtinendam Euchariſtiæ participationem ſumme eſſe neceſſa-

neceſſariam, unde & defluxit, quod infantibus quoque eam porrigi vellent, vixeritque hoc ſeculo Scriptor, CYPRIANUM puto, qui illud omitti nequaquam poſſe argumentis contenderet, maximum pro ſua opinione petens præſidium ex *Joh.* VI. 53. Ex illo ſuperiore ſeculo jam recepto more mittendi S. Cœnam ad ægrotos & captivos, orta quoque eſt privata ejus conſecratio in ædibus ægrotantium & carceribus martyrum & confeſſorum; conſuetudo itidem conſecratorum elementorum aliquam partem aſſervandi vel in Eccleſia, vel in privatis miniſtrorum ædibus, quo neceſſitatis caſu inopinato ſuperveniente in parato eam haberent; ita mos quoque concedendi religioſioribus deferre aliquas Euchariſtiæ particulas ſecum domum, quo quotidie, durante præprimis perſequutionum vi, illis participare poſſent; hanc enim S. Euchariſtiam ſecum domum auferendi aſſuetudinem non apoſtolicam, ſed hoc demum ſeculo ortam fuiſſe indubitatum eſt, uti & Argumentis ſufficientibus probatum id adverſus BARONIUM dedit *Samuel BASNAGIUS* in *Anal. Eccles.* Diſputatur denique ad hoc ſeculum inter eruditos, an eo decurrente pane azymo, an vero fermentato uſi fuerint, & plures utrumque promiſcue adhibitum probabile putant, inter quos illuſtris MOSHEMIUS, qui hoc ex conſuetudine ab Apoſtolis ipſis introducta facillime potuiſſe fieri putat, adeo ut viventibus adhuc Apoſtolis, qui ritus ſacros non ad eſſentiam Religionis a ſe traditæ pertinere duxerint, receptum fuerit, ut heic panis azymus, illic fermento conditus uſurparetur, cum quibus & conſentiunt ea, quæ magnus BULLINGERUS noſter *Sermone* 9. *Decadis* 5. pronuntiat.

Sed argumenta ab acuto antiquitatum eccleſiaſticarum Scrutatore BINGHAMO L. ſuo XV. C. 11. adducta, mihi ſaltem adeo ſtringere videntur, ut contra horum virorum ſententiam cum eo exiſtimem, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſſe, pane fermentato ſolo uſos fuiſſe primos Chriſtianos per mille annorum decurſum ad ſeculum XI. & XII. usque, quibus demum azymorum uſus invaluerit, quod & ſuo calculo probat celeberr. BASNAGIUS in *Hiſtoria Eccleſiæ.* Si & hujus nunc ævi ſcriptorum requireret quis teſtimonia, illa poſſent produci, præter CYPRIANUM enim jam indicatum, qui haud uno in loco de S Cœna loquitur, & juxta reliqua in *Epiſtola* 63. *Aquarios* i. e. illos, qui timidi nimis aqua ſola communicabant, ne nimirum Vini odor poſt communionem remanens, ipſos chriſtianos eſſe, judici deferendos, proderet, reprehendens, ut ſimplicitate & ignorantia peccantes, ipſis objicit: *Aquam haud ſufficere ad repræſentandum Corpus Chriſti, & ſi Vinum in Calice deſit, etiam Repræſentationem Sanguinis Jeſu deeſſe.* Ac in *Libro de Lapſis*, eos acriter carpens, qui communionem citius nimis, quam par erat, rurſum petere auderent, ait: *Sacrilegi! Murmuratis & ira accendimini adverſus Patres veſtros, ideo quod manus veſtræ pollutæ nondum receperunt corpus Domini.* Præter hunc *Cyprianum*, inquam, habemus ORIGENEM, qui in *Homilia ſua* 15. adverſus eos diſputat, qui exiſtiment, panem Domini, quo nomine Euchariſtia notetur, ſanctificare omnes, qui eum comedant, & in 16. ait: *Chriſtianis omnibus ſolemne eſſe de dominico Calice bibere;* habemus DIONYSIUM ALEXANDRINUM, inſignem, ut HIERONYMO vocatur Auditorem ORI-

ORIGENIS, qui in *Epiſtola ad Baſilidem* de non admittendis ad communionem menſtruatis diſputat; habemus & ARNOBIUM, qui in *Pſ. XXII. Expoſitione*, *Eccleſiam in ſe habere*, ait, *Menſam, unde det panem credenti*, per quam nonniſi intelligit menſam, ad quam celebrabant Euchariſtiæ ſacrum ritum; & alibi: *Eandem habere calicem ex quo ingurgitet illos, qui verbum prædicent*; tandem in Eccleſia *recipi* perhibet *panem, qui cor fortificet, & vinum quod illud exhilaret.*

Seculum IV. obſervantibus omnibus Hiſtoriæ Sacræ ſcriptoribus jam ſuperſtitionibus ex Ethnicismo oriundis fuit conſpurcatum, & vera Religionis indoles obſcurata ac oppreſſa: Hinc per canones ſynodales tot, ut quoad ritus reliquos omnes, ita & circa illos S. Cœnæ, per legem intruduntur minutiæ, ut ſine tædio legi ſæpius nequeant. Invaluit uſus vaſorum aureorum & argenteorum, quod poterit colligi ex illis PRUDENTII, quibus præfectum Urbis regiæ, Laurentium Martyrem alloquutum perhibet in Hymno περὶ στεφάνων II.

Hunc eſſe veſtris Orgiis:
Moremque & artem proditum eſt:
Hanc diſciplinam fœderis:
Libent ut auro Antiſtites;
Argenteis ſcyphis ferunt,
Fumare ſacrum ſanguinem;
Auroque nocturnis ſacris
Adſtare fixos Cereos.

Adminiſtrari dein cœpta eſt S. Cœna ad ſepulchra martyrum, ut & cum funera deducerentur, quo ex abuſu poſtmodum miſſæ in honorem ſanctorum & pro mortuis natæ ſunt; etiamſi tum temporis

poris nondum fuerant in ea opinione, ac ſi S. Cœna eſſet ſacrificium expiatorium pro mortuis, ſed illam ſolum in funerum ſolemnibus celebrarent, ut ad ardentiores Preces, qui iis intererant, ſe invicem incenderent, quibus & uberiorem divini ſolaminis vim impetrarent lugentes, & alii levamen afflictionis, qua forte premerentur, obtinerent, ut evincit BUDDEUS in *Diſſ.* ſua *de Origine Miſſæ.* Sacris Oratoribus porro liberum amplius non fuit de Sacris his aperte & ſimpliciter pro concione dicere, quod etiam ſenſim ſenſimque *Diſciplinam* introduxit *Arcani*, quæ in Eccleſia Latina ad ſeculum VII. usque duravit, & in Græca hodienum ex parte adhuc viget. Inducti denique hoc ſeculo ſunt varii Communionis gradus, unde ſubnata nomina Communionis laicæ, clericali oppoſitæ, & Communionis peregrinæ clericorum delinquentium. Facilis nunc rurſum nobis eſſet opera, integra denuo teſtium caterva hæc omnia firmare, ſed adducemus modo ex millibus unum & alterum, unde generalis Cœnæ uſus patescat: EUSEBIUS in *Præpar. Evangelica* L. V. C. 3. ait: *Quemadmodum Melchiſedec nonniſi Panem & Vinum Abrahamo obtulit, ita Jeſus Chriſtus, & qui illum ſunt ſequuti, cultum ſpiritualem celebrantes inter omnes Orbis Nationes Myſterium Corporis & Sanguinis Jeſu Chriſti repræſentant Pane & Vino.* & L. I. C. 10. *Eccleſiam*, inquit, *celebrare Memoriam Sacrificii Chriſti in Sacra Menſa Signis Corporis & Sanguinis ejus.* CYRILLUS HIEROSOLYMIT. in *Catecheticis Myſt.* 4. Poſtquam Catechumenis repræſentavit, illos non dubitare debere, quin recipiant Corpus Jeſu Chriſti, dum ille, qui in nuptiis Caanæ Aquam permutarit in Vinum, mutare idem debeat panem in

corpus

corpus ſuum; ſimul quoque illis explicat, qua ratione id fiat, addito Monito: *Fiducia has res accipiamus ut Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti, cum Corpus ſit ſub Typo Panis & Sanguis ſub Typo ſeu figura Vini.* & *Myſt.* 5. Neophitam ſuum docet, quo digne modo ſacram Menſam accedere & Corpus Chriſti recipere debeat. BASILIUS in *Epiſtola ad Cæſariam* aſſerit: *Singulis diebus communicare & participare Sacri Corporis & Sanguinis bonum eſt & fructuoſum.* & *Epiſtola* 289. Ritum recipiendi panis deſcribens ait: *Miniſtrum Portionem Euchariſtiæ in manum Communicantis tradere, qui eam dein fortiter admodum teneat, ac ori admoveat; parum interim intereſſe, an Communionis participans e manu Miniſtri recipiat unicam ſolum, aut plures Panis fracti particulas.* *GREGORIUS NAZIANZENUS Baſilii* Amicus hortatur in *Oratione de Paſchate*; *ſine pudore & dubitatione Corpus ede & Sanguinem bibe, ſi modo vitæ deſiderio teneris*; Et alibi: Illum, qui Sacramentum Cœnæ deſpiciat, reum corporis & ſanguinis Chriſti pronuntiat. *Oratione* item *XI.* refert miraculum, quod acciderit ſorori ſuæ, utpote quæ ægrotans fuerit ſanata, ardore precum ſuarum, & mediante Euchariſtia, cum irrigarit lachrymis ſcuſtula quædam precioſorum antityporum corporis Chriſti, quæ manibus tenuerit incluſa; & tandem *Oratione XIX.* in Vita Patris ſui, ut memorabile quid refert; Illum ægrotum, ſe in Eccleſiam duci, imo ferme trahi juſſiſſe, ibique brevibus verbis conſecratione facta, dum longiores preces adhibere debiles corporis vires haud permiſerint, ſacram Euchariſtiam participaſſe, ſtatimque in melius fuiſſe mutatum paululumque convaluiſſe. HIERONYMI dictum eſt: *Dominica Cœna omnibus debet eſſe com-*

communis, quia Chriſtus omnibus Diſcipulis, qui aderant, æqualiter tradidit Sacramenta; Idem quoque in *Tractatione Cap. XI.* 1. *Ep. ad Corinth.* Euchariſtiam comparat amicitiæ pignori, quod nobis, in regiones alio ſole calentes abiturus relinquat eo fine, ut, quotiescunque aſpiciamus pignus illud, memoriam rurſus recolamus amicitiæ & benefactorum abſentis amici; ideoque etiam, nos memoriali hoc opus habere aſſerit, per omne illud tempus, quod ſit effluxurum ad illud momentum, quo ipſe (Jeſus nempe) ſit denuo venturus. CHRYSOSTOMUS tandem in *Homiliis* ſuis innumeris ferme Locis de S. Epulo & decenti illius uſu pro conſueta ſibi facundia perquam eleganter differit, juxta cœtera crebrioris Communionis neglectum in *Homilia III.* acriter his reprehendens: *Ingentem & pæne inauditam hanc populi multitudinem, quæ modo adfluxit, tantaque cum attentione Sermonem audit meum, ſæpenumero tempore illo perhorrendo requiſivi, & tamen nunquam videre potui, atque ita me vehemens capit ſuſpirium, quod cum ego diſputo, veſter conſervus, ſtudium adhibetis & ingenium, alter alterum jactat, ut ipſe propius adſit; quum autem ipſe Chriſtus communis Magiſter ſemet in ſacris myſteriis oſtenſurus eſt, vacua deſertaque Eccleſia redditur. Proh fidem hominum Chriſtianorum, quo pacto iſthæc veniam conſequantur? facit profecto veſtra iſta ſive deſidia ſive negligentia ut laudem ſtudii illius auſcultandi omnem amittatis.* & *L. III. de Sacram. Homil.* 21. Peccatores interrogans, qua fronte coram tribunali Chriſti ſe ſiſtere auſuri ſint, cum receperint corpus ejus manibus pollutis & labiis impuris: *An audetis*, verba ejus habent, *appropinquare ſacrificio illotis manibus? Cogitate probe, quid in manum*

num veſtram receperitis, ne quæſo eo procedatis audaciæ, ut pugno veſtro cedatis quemquam, neque crimine dehoneſtetis manum, quam Deus honoravit præclaro & pulchro adeo Dono.

Seculum V. quod attinet, in illo Euchariſtiæ celebrationem quidem viguiſſe certum eſt, ſed maculis, quibus ejus primæva facies jam fuerat conſpurcata additæ adhuc maculæ. Neceſſitas S. Cœnæ hucusque ſumma judicata, abſoluta decreta eſt. AUGUSTINUS, qui circa hanc materiam multus eſt, ſæpenumero de ea loquitur, ut de re plane conſeſſa. CYRILLUS ALEXANDRINUS hac de re in *Comment. in Johannem* ait: *Illi, qui non receperunt filium per Sacram Eulogiam* (per quam ſine dubio nihil aliud intelligit, quam panem & calicem benedictionis) *privati ſunt vita, quæ in ſanctificatione & felicitate conſiſtit.* & Iſidorus PELUSIOTA L. 11. *Epiſt.* 52. aſſerit: *Divina Myſteria participari, absque quibus obtineri nequeant remunerationes Cœli.* Hinc non ſolum data, ut hactenus, infantibus, ſed & inſuper moribundis omnibus ut τελευταῖον ἐφόδιον, *ultimum viaticum*, cum antea ſaltem illis porrigeretur, qui expreſſe id petiiſſent, aut qui in medio pœnitentiæ curſu morbo gravi opprimerentur, ne mori pacis & ſpei expertes neceſſum haberent. Quid quod porrecta & in os ingeſta mortuis ipſis, ſi mors pœnitentes aut alios ex improviſo oppreſſiſſet. Ortum etiam nacta eſt hoc ſeculo appellatio illa Euchariſtiæ, hodienum apud Romanenſes frequens, qua *Miſſa* audit a dimiſſione cœtus Sacri, vel partis ejus, nempe Catechumenorum, unde *miſſa catechumenorum*, vel dein totius, poſt peractum cultum integrum, in cujus fine inclamabatur a diacono; *Ite, miſſa eſt.* Præter jam

pro-

productos & alii hujus ſeculi ſcriptores proſtant, qui frequenter in ſuis ſcriptis de S. Cœna loquuntur. THEODORETUS in ſuis *dialogis adverſus Eutychianos*, Euchariſtia ad defendendum ſuum errorem abutentes, diſputans, illis rationem, qua ſymbola S. Cœnæ imago veri Corporis Chriſti ſint, explicat, & juxta cœtera ait: *Jeſum ſymbola honoraſſe nomine corporis ſui, non mutando naturam, ſed adjungendo naturæ gratiam*: Cum quibus conſentiunt, ea, quæ *Gelaſius* Papa extremi hujus ſeculi, habet, ajens: *Subſtantia ſeu natura Sacramento ineſſe haud ceſſat, & id, quod celebramus eſt imago aut ſimilitudo Corporis Chriſti.*

Seculo VI. in loco de Euchariſtia varie loquuntur Patres, tum quoad ejus Sacrificium, tum quoad Præſentiam Chriſti in eo realem, plurimis myſticam magis & ſpiritualem, quam corporalem manducationem & præſentiam intendentibus, quod vel ex trigæ ſcriptorum ſeculi hujus locis, quæ exempli gratia e multis attuliſſe ſufficiet, patere poterit. *FULGENTIUS Epiſcopus Rupſenſis* in cujus ſcriptis haud uno in loco de S. Euchariſtia agitur, ubique ſacrificium Panis & Vini vocat *commemorationem carnis Chriſti, quam obtulit, & Sanguinis, quem effudit pro nobis.* *PRIMASIUS* in 1. Cor. XI. ait: *Jeſum dando nobis Sacramentum, reliquiſſe eo ipſo ultimum memoriale eo fine, ut quoties edamus de pane hoc & bibamus de calice hoc, in animum revocemus, Chriſtum eſſe pro nobis omnibus mortuum, hinc & appellari Corpus Chriſti, ut ſi ejus recolamus memoriam, haud ſimus ingrati, ut ſi quis moriens nobis reliquiſſet pignus, haud poſſemus id conſiderantes nobis temperare a lachrymis, ſi eum enixe amaſſemus.* HESYCHIUS

US tandem *Paſtor*, aut ut alii volunt *Epiſcopus Hieroſolymitanus* in *Levit. L.* 1. ait: *Si Jeſus haud fuiſſet crucifixus non veſceremur ſacrificio corporis ejus; aſt nunc hoc nutrimento veſcimur, dum recipimus memoriale paſſionum ejus.* Cæterum a GREGORIO MAGNO ejus ætatis lumine maximo *Canon miſſæ*, quem vocant, ſeu nova S. Cœnam magnifico ſplendidoque apparatu adminiſtrandi ratio præſcripta & injuncta eſt. Concilium *Autiſiodorenſe* in Gallia decrevit, ut fœminæ ſacra Symbola amplius nuda manu haud reciperent, ſed tecta ac obvoluta linteolo albo. Permiſſum adhuc quidem hoc ſeculo in oriente & occidente fuit aſſervare S. Cœnam in caſu neceſſitatis, eamque ſecum aſportare domum; aſt tamen in oriente quoque obtinuit mos, Reliquias S. Cœnæ igne concremandi: nolebant nempe panem ſacris uſibus ſemel deſtinatum, in uſum profanum & promiſcuum rurſum redire; & in Eccleſia Conſtantinopolitana, ut ex EVAGRII *Hiſtoria Eccles.* patet, uſitatum fuit, ut pueri impuberes Euchariſtiæ celebratæ reliquias manducarent, quem morem & in occidente alicubi in uſu fuiſſe docetCanon *Matisconenſis* Synodi ſecundæ VI.

Seculo VII. ſuperſtitiones circa S. Cœnæ celebrationem rurſus novæ fuerunt invectæ. Vini loco in Gallia diſtribuebant lac, in Hiſpania utebantur uvarum botris, quos diſtribuebant ſingulis Communicantibus. Panem miſcebant vino, aut minimum ſaltem tingebant illum in vino & ita tinctum diſtribuebant populo. Mortuis S. Cœna frequentius quam hactenus in os fuit ingeſta, cumque iis ſepulta: reſervari apud occidentales cœpta in quodam Eccleſiæ angulo, ſine dubio, ut parata eſſet pro ægrotantibus. Lingua latina cele-

brari inchoata etiam in recens plantatis Eccleſiis, ubi nondum nota, ſed adhuc peregrina erat, & ſacerdotes ſplendidiore ornatu, veſtibus fulgentioribus induti fuere. Latinorum enim novi pontifices ſemper novis ceremoniis veteres auxere: *quaſi neminem*, ut ſcite Illuſt. MOSHEMIUS, *digne rem Chriſtianam adminiſtrare poſſe duxerint, niſi qui populum inuſitatis ſpectaculis & mimis oblectaret.* Græcorum vero Antiſtites hoc ſeculo inſtituerunt per feſtos Dies ſacræ Quadrageſimæ celebrationem Miſſæ præſanctificatorum, qua ſervabatur panis conſecratus die præcedente in dies ſequentes Communionis, quibus Altari denuo imponere, ſine nova conſecratione, atque injicere illum vino moris erat, quo vinum acquireret ſanctificationem attactu panis jam conſecrati antea & ita præſanctificati (unde & nomen Miſſa recepit). Dein etiam Euchariſtiæ elevationem introducere ſunt exorſi, ſed non eo fine, ut adoraretur ab adſtante populo, verum eo fine ſolum, ut hoc ritu elevationem Jeſu in Crucem, Mortem item ejus ac Reſurrectionem deſignarent, ut GERMANUS *Conſtantinopoli Patriarcha* explicat. Interim hujus ſeculi ſcriptores myſterium S. Cœnæ explicabant ut illi præcedentis ævi; ISIDORUS HISPALENSIS de *Offic. Eccles.* agens L. I. C. XVIII. claro & diſtincto modo naturam Sacramenti delineat; *Panis*, ait, *quem frangimus eſt Corpus Jeſu Chriſti, qui dixit, Panis ego vitæ ſum, & vinum eſt ſanguis ejus, ſcriptum enim eſt, vitis vera ſum.* MAXIMUS vero *Abbas Conſtantinopolitanus* in *Scholiis* in *Dionyſ. Areop.* expreſſe ait: *Panem Sacrum & calicem benedictionis eſſe Signa ſymbolorum ſenſibilium, imaginem rerum, quæ ſint in cœlo, & quæ majorem habeant veritatem, ſym-*

bolum

bolum & non veritatem ipſam. Res V. T. fuiſſe umbram, illas N. T. eſſe imaginem; nos veritatem vero demum poſſeſſuros in ſeculo venturo.

Seculo VIII. Cœnæ utique etiam invenimus veſtigia, ſed a prima ejus inſtitutione prorſus aliena. *Miſſarum* hinc *Solitariarum*, & *pro defunctis* initia cernere datur, licet nondum ab omnibus fuerint probatæ; ſub ſeculi enim hujus finem & ſequentis initium quæſtiones agitatæ ſunt; an fas ſit Sacerdotem ſolum divina officia celebrare nullis præſentibus, quibus dicat, *Pax vobiscum*, *Dominus vobiscum*, nullis, qui reſpondeant, *Dominus tecum?* Et *Concilium Moguntiacum ac Pariſienſe* ideo decreverunt, has ſolitarias Miſſas inhibendas eſſe, utpote autoritati apoſtolicæ refragantes & tanto Myſterio indignas. Cæterum & horum & proxime antecedentium temporum eruditi Euchariſtiæ Sacramentum ſimile judicarunt Sacramento Baptismi, cum in utroque viderint creaturam viſibilem, conferentem gratiam inviſibilem; Aquam in Baptismo, Panem & Vinum in S. Cœna, oſtendentes, figurantes & ſignificantes Corpus & Sanguinem Jeſu: & cum inter ſe de leviſſimis minutiis continuo acerbe disputarent, in mediis his diſſidiis tamen in hoc ipſis conveniebat, Sacramentum Cœnæ eſſe Figuram Corporis Chriſti. Venerabilis BEDA Latinæ Eccleſiæ hoc ſeculo oraculum juxta cœtera innumera, quæ huc tendunt, *Chriſtum*, ait, *Agnum Paſchalem deſtruentem, in ejus locum ſubſtituiſſe Corpus & Sanguinem ſuum, in figura Panis & Vini*; & alibi, *manducationem, quæ fiat in Euchariſtia, pure ſpiritualem & ſacramentalem eſſe, ſub Pane enim & Vino propoſitis modo viſibili ſubintelligi rem inviſibilem, verum Corpus & Sanguinem Jeſu, quæ*

ſint vera caro & verus potus, non ad implendum ventrem, ſed ad pinguem faciendum ſpiritum. Quid ALCUINUS Præceptor CAROLI M. honor ſeculi ſui, heic ſenſerit, vel patere poterit ex ſola ejus explicatione loci *Johannei* C. VI. 56. *Hoc*, ait, *eſt edere hanc carnem & bibere hunc potum, manere in Chriſto, & Jeſum habere manentem in ſe, & ita, qui non manet in Chriſto, & in quo Chriſtus non manet, haud edit, ſine dubio, carnem ejus ſpiritualiter, etiamſi corporaliter & viſibiliter (dentibus) comprimat Sacramentum Corporis & Sanguinis Jeſu, ſed potius edit & bibit ad ſui condemnationem Sacramentum rei adeo magnæ, quia impurus præſumſit appropinquare Sacramentis Jeſu, quæ digne nemo recipit, niſi qui purus eſt.* CAROLUS M. ipſe ad præceptorem ALCUINUM ſcribens ait; *Jeſum cœnantem cum discipulis, fregiſſe panem, & ipſis diſtribuiſſe calicem in figuram Corporis & Sanguinis ſui, dantem ipſis magnum Sacramentum noſtro bono.*

Seculo IX. doctrina dogmatica de Euchariſtia hactenus ſatis pura etiam per triginta adhuc ſeculi hujus priores annos, (quod THEODULPHI *Epiſcopi Aurel.* AGOBARDI Epiſcopi *Lugdunenſis*, & *AMALARII* dictis facile eſſet probatu) conſervata, fatalem revolutionem eſt experta. PASCHASIUS enim RADBERTUS compoſuit Libellum de Corpore & Sanguine Chriſti, in quo primus Transſubſtantiationem defendit, & in ſyſtema redegit, licet ſub paulo alia Idea, quam creditur noſtro ævo, non enim via Transſubſtantiationis, ſed creationis potentialis, Vinum & Panem in Corpus & Sanguinem Chriſti permutari aſſeruit. Ad firmandam ſuam ſententiam produxit varia ex Patribus

bus dicta, ſed verſuta falſatione & ſuppreſſis locis operum, ex quibus illa deſumſiſſet, ne fraus illico pateſceret. Sectatores hujus opinionis quidem habuit, aſt numero paucos, e quibus quatuor modo ſunt, quos producere eſt operæ pretium; HINCMARUS nempe *Epiſcopus*, JOANNES *Diaconus Hiſtoricus* GREGORII MAGNI, REMIGIUS *Monachus*, & PAULUS *Diaconus*. Multo plures contra ipſum, ſtatim ac manuſcriptum ejus pluribus notum eſſe inciperet, oppugnatum iverunt, alii aperte ſe contra *Paſchaſium* ſcribere profeſſi, alii dogma ſaltem de præſentia reali Corporis Chriſti oppugnantes, tecto Dogmatis Autore, inter quos præcipui fuere nobiles hujus ſeculi ſcriptores RABANUS MAURUS, RATRAMNUS, *Joh.* ERIGENA *Scotus*, FLORUS, WALAFRIDUS STRABO, Anonymi alii, Epiſcopi, Archiepiſcopi, imo integræ Eccleſiæ, ut LUGDUNENSIS. Aſt cum Diſceptatores hi Præſentiam Chriſti in S. Cœna, quam hactenus Chriſtiani ſimpliciter, ratione qua id fiat indeterminata, crediderant, determinare ſemel eſſent auſi, nefaria quorundam curioſitas frœna laxavit, & varias diſcrepantes hac de re opiniones protruſit, quæ ex parte futiles & ineptæ adeo fuere, ut Sacrum Myſterium illis miſerandum in modum potius deformatum, quam honeſtatum fuerit, præprimis cum ſimul etiam inciperent illo varia adhuc ratione abuti. Eo nempe participarunt ad ſe liberandum a criminis imputati ſuſpicione. THEODORUS *Papa* Damnationem *Pyrrhi* ſignavit non ſolo atramento, ſed Vino Euchariſtiæ atramento intermixto. Epiſcopi quoque illi, qui damnarunt PHOTIUM ſententiam ſuam obſignarunt calamo tincto ſanguine conſe-

crato ; ac CAROLUS CALVUS cum Comite BERNHARDO ſe rurſum reconcilians, quo melius ipſi imponere poſſet, tractatus ſubſignavit Euchariſtiæ Vino. Invenerunt etiam varia falſi nominis miracula ad probandam realem Corporis & Sanguinis Jeſu Præſentiam. PASCHASIUS modo productus, primus fuit, qui hac methodo ſententiam ſuam tueri cœpit, illum ſunt ſequuti innumeri in fæce hac & ſentina ſeculorum viventes Ductores & Doctores Eccleſiæ cæci ac ſpurii.

Seculo X. Licet Transſubſtantiationis veſanum dogma majores vires ſumſerit, tamen controverſiæ in præcedente Seculo agitatæ quieverunt, cum utraque diſſentientium pars liberum relinqueret alteri, utrum ſententiam receptam mutare, utrum retinere mallet. Multi reperiebantur, qui Corpus & Sanguinem Chriſti naturaliter & revera in S. Cœna adeſſe ſtatuebant, æque multi, qui nihil certi & definiti heic decernerent, & non pauciores, qui corpus Servatoris plane abeſſe, & nonniſi quodam mentis motu accipi judicarent, minime tamen ſeſe invicem ideo hæreſeos aut falſarum opinionum accuſarunt. Exemplo eſſe poterit Anonymus ille, quem citavit Jeſuita P. CELLOTIUS; poſtquam enim diſcrepantes de S. Cœna opiniones enarraſſet, illos qui eas foviſſent neque ut Hæreticos aut Innovatores accuſat, neque adverſus eos vel leviter debacchatur, ſed placidus ſolum addit: *Quod me attinet, altius aſſurgere haud allaborans, ſimpliciter contentus ſum credere, Corpus Jeſu Chriſti vere in Euchariſtia adeſſe.* Nec hoc tamen, ut putem, prudentiæ, virtuti & moderationi hujus Seculi, ſed defectui potius rationis & doctrinæ, qui effecit, ut diſſentientes

tientes aggredi nec vellent, nec valerent, adſcribendum erit. Vitio etiam temporum, Epiſcoporum incuria, Sacrificulorum avaritia, invaleſcente ſuperſtitione & errore de Purgatorio, & liberandis ex eo per iterata miſſarum ſolemnia animabus, accidit, ut miſſarum ſolitariarum numerus & autoritas creſceret, nanciſcereturque Defenſores Epiſcopos, Cardinales, Pontifices denique ipſos, ut oſtendit pluribus CALIXTUS *de Miſſis Solitariis.*

Seculo XI. orta eſt Controverſia BERENGARII, qui, cum transſubſtantiationis contradictorium dogma concoquere nequiret, BERTRAMI & SCOTI ERIGENÆ ſanam ſententiam defendere perrexit, at hoc facto tot ſibi excitavit Inimicos, ut tandem metu ſupplicii coactus ſubſcripſerit Confeſſioni craſſis his terminis conſignatæ: *Corpus Chriſti ſenſualiter Sacramento ineſſe & in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi & fidelium dentibus atteri*; Sed & rurſus vi veritatis impulſus retractavit, non ſemel ſolum, ſed bis, terve, quo & factum eſt, ut illum BARONIUS vocarit *carioſum Hæreſiarcham, ſæpe falſa pœnitentia eludentem Eccleſiam.* Item, *toties lapſum ac nefandiſſimum Hæreſiarcham, qui vix Laica Communione, in exitu vero magna miſericordia dignus haberi potuiſſet:* Licet revera hoc BARONII Judicium, ut & omnis, quam paſſus eſt BERENGARIUS perſequutio, partium ſtudio & livori ſint tribuenda; Eum enim Virum fuiſſe ingenti cætera pietatis & ſapientiæ fama clarum, conſtare poteſt vel ex ſolo Epitaphio, quod monumento ejus inſculptum his inchoatur;

Quem modo miratur, ſemper mirabitur Orbis
Ille Berengarius non morituras obit.

Decretum & hoc Seculo ſanctis, ſi Diis placet, Patribus Romæ fuit, ne unaquæque gens Deum ſua Vernacula coleret, ſed ut Latinus Sermo ad omnem cultum, Sacram quoque adeo Cœnam, licet plebi ignotus, ubivis adhibeatur. Temporibus etiam LEONIS IX. Azymorum uſus fuit introductus. Tandem & hac ætate Latini imitari cœperunt ritum a Græcis Seculo, ut monuimus, VII. jam receptum circa Elevationem Sacramenti, propter rationes easdem, quas Græcis hic myſticas ſolas fuiſſe jam dixeramus, quod patere poterit ex Verſibus HILDEBERTI ſequentibus.

Presbyter idcirco cum verba vertitur ad illa,
In quibus Altari gratia tanta datur,
Tollit utrumque manu, cum ſit communibus Eſcis
Altior, & quiddam majus utrumque ferat.

Et ex illis *HUGONIS de S. Victore*, qui, *Sacrificator* ait, *in altum tollit Hoſtiam, eamque denuo deponit, ut elevationem Corporis Jeſu in crucem, ejusque ſepulturam indicet.*

Seculo XII. paulatim introduci cœpit Sacramenti Adoratio: Per X. certe priora Secula nulli obtinuerunt ritus ex eorum numero, qui hodie, cum Sacramentum adoratur, obtinent; unde conſtans & indubitatum eſt, nec ita dicti *Venerabilis* obtinuiſſe adorationem; Nullam certe vidiſſes inter communicandum genuflexionem, communicabant ad Altare ſeu Sacram Menſam ſtantes; Nullam obſervaſſes Sacramenti expoſitionem in neceſſi-

ceſſitatibus publicis; Nullam ejusdem circumgeſtationem, nec iis temporibus, in quibus Eccleſia non ſolum plena fruebatur libertate, ſed in cultu etiam publico prolixa utebatur pompa, & faſtu ſummo; Non animadvertiſſes fœminam aut puerum ad ægrotos Sacramentum deferentes, illud adorandum propoſuiſſe aut propter euntibus, aut ipſis ægrotis; Liberum contra ubique fuiſſe perſpiceres fœminas illud involvere linteo, ſeu aſportare domum, illoque uti pro temporis circumſtantia aut ante, aut poſt Cœnam, nulla adorationis aut cultus teſtificatione: Aſt hoc Seculo ſenſim ſenſimque omnes ritus ad Sacramenti adorationem promovendam fuere diſpoſiti, præprimis Seculo ad finem vergente; proſtat ex. gr. Decretum *Archi-Epiſcopi Canterberienſis*, in quo ſtatuebat, ut ſacerdotes, quoties Sacramentum portarent ad ægrotos, id facerent ipſi veſtibus induti ſacerdotalibus, magno adeo Sacramento convenientibus; ut Lucernam præferri curarent, niſi impedirentur pluvia, aut viarum difficultatibus. Hoc ævo conditum quoque eſt ipſum barbarum *Transſubſtantiationis* nomen, ut barbara, jam per tria Secula obtinens & recepta de mutatione inſenſibili & inviſibili ſacrorum Symbolorum ſententia, barbarum etiam haberet in veſanorum, qui eam aſſererent ore, quo exprimeretur terminum; & primus ejus Inventor, ut ALBERTINUS in elaborato ſuo de *Sacramento Euchariſtiæ Libro* obſervat, fuit *STEPHANUS Epiſcopus Æduenſis.* Tandem circiter hoc Seculum quoque in quibusdam Eccleſiis, absque publica Concilii alicujus autoritate privato auſu, *propter Periculum*, (quod per tot Secula nemo hactenus viderat, ut ajebant illuminati ætatis ejus Præſules,)

Effuſionis & Erroris, ſub una ſaltem ſpecie communicandi conſuetudo paulatim invecta eſt, ne ſimplices crederent totum Chriſtum ſub altera ſpecie non eſſe: Primo autem ſtatim dare incœperunt plebi fruſtulum Panis poculo intinctum, aut ſorbere eam fecerunt vinum per fiſtulam, poſtmodum vero fæci plebis calicis uſu plane cœperunt interdicere.

Seculo XIII. Cultus & Adoratio Sacramenti, lente adhuc Seculo præcedente progreſſa, plane invaluit. *ODO Pariſienſis* primus ordinavit, ut populus frequenter admoneretur, quo flecteret genua coram Corpore Chriſti, ceu coram Domino & Creatore ſuo, quoties ipſum prætereuntem videret. *Synodus Pariſienſis* dein Sacramenti adorationem expreſſis verbis præcepit, & HONORIUS III. confirmavit ſtatuendo, *informandam eſſe Plebem, ut flecterent Genua, quoties in Sacrificio Miſſæ Elevatio fieret;* quo & factum eſt, ut magis magisque eo usque fuerit aucta, quoad vulgare evaſerit Sacramentum Deum & Dominum ſuum vocare, quod vel ex ſolo illo Diſticho, quo *Decretalis Horianæ Gloſſator*, referente DALLÆO L. VII. *de Cultibus Latin.* C. XIX. obviam Euchariſtiam flexo poplite ſalutari voluit, abunde elucet; illud enim ſic habet.

Salve Lux mundi, Verbum Patris, Hoſtia vera,
Viva Caro, Deitas integra, verus Homo.

GREGORIUS IX. poſtmodum addidit, ut tintinnabulo clangerent ad elevationem, quo audiens quivis ſonitum in genua procideret illico, jungensque manus Hoſtiam adoraret. Leges has

omnes

omnes pro adoratione latas hi aliique inſuper confirmarunt miraculis, aut frivolis potius fabulis: Vel beſtias brutas adorare hoſtias finxerunt. Sic enim juxta hos, Aſinus ANTONII famigerati *de Padua* potius hoſtiam adorare, quam fæno ſibi oblato, licet per triduum fame maceratus, veſci maluit. Ovicula Sancti FRANCISCI ulterius adhuc proceſſit, ad primum enim tintinnabuli ſonitum ad elevationem hoſtiæ edi ſolitum, continuo ſe in genua projecit adoratura. Imo alii exinde varia ſuperſtitioſa propullulare fecerunt inſtituta, quibus panis putatitius Deus honoraretur: Exſtruxerunt nempe ædiculas ſplendidas ejus domicilia, accenderunt ipſi lucernas, deduxerunt regia pompa per vicos. Quidquod URBANUS IV. anno hujus ſeculi LXIV Superſtitionem in ſummum hac in parte evexit apicem, muliercularum quarundam inſtinctu, quæ ſe divinitus edoctas ſomniarant, Feſtum Corpori Chriſti dicans, & publice id ſingulis annis celebrandum decernens. Oh quid non mortalia pectora cogis cæca ſuperſtitio! Nemini certe mirum videbitur, ſi dicamus, edicta hæc, fictasque fraudes detrimento maximo Chriſtianæ Religioni fuiſſe, & detinuiſſe quam plures, quo minus Chriſti ſequerentur caſtra; notum juxta cætera eſt AVERROIS docti illius *Philoſophi Saraceni* dictum: *Quandoquidem*, ajebat, *comedunt Chriſtiani, quod colunt, ſit Anima mea cum Philoſophis.* Aevo ulterius etiam hoc, in *Concilio Lateranenſi* anno MCCXV. habito, ab INNOCENTIO III. Decreto fuit ſtatutum, ut Transſubſtantiatio inter articulos ab omnibus firma fide credendos referretur. Et tandem quoque orti ſunt, ut ipſe BONA, & alii ſaniorum e Catholicis Scriptori-

ptoribus conqueruntur, deteſtandi illi abuſus, quibus celebrabant *Miſſas Siccas* & *Nauticas*, quæ fiebant absque conſecratione & ſumtione Corporis Chriſti a mare navigantibus. *Miſſas* item *Bifaciatas* & *Trifaciatas*, in quibus plures Miſſas, ex ſingulis quasdam partes recitantes, conjungerent, quo pluribus pro ſe ſacrificium offerri cupientibus ſatisfacere, & plura pro unico ſacrificio ſtipendia mereri quirent.

Seculo XIV. Uberrima ſuperſtitionum, ævo elapſo prognata ſeges, ad medium ſeculum usque inconcuſſa floruit: Poſt medium ſeculi vero *Johannes WICLEFUS*, vir ingenio æque ac animo magno præditus in Anglia ſub EDUARDI III. regno tentavit Reformationem, & juxta cætera rationi maxime repugnans Transſubſtantiationis Dogma, ſacrificium idololatricum Miſſæ, Communionem ſub una ſpecie & ſacrilegam Adorationem Hoſtiæ impugnavit, infelici licet ſucceſſu, utpote palinodiam ex parte canere coactus. In Bohemia quoque cum ſcripta WICLEFI eo eſſent perlata *Johannes HUSSUS* adverſus Communionem ſub una ſpecie palam mutire auſus eſt, exſtat enim ejus opusculum: *An expediat Laicis Sanguinem Chriſti ſumere ſub ſpecie Vini.*

Seculo XV. in *Concilio Conſtantienſi* ſubtractio calicis fuit publice decreta, etiamſi agnoverint ſancti congregati Patres, Chriſti Inſtitutionem aliam fuiſſe, magis tamen apud ipſos valebat autoritas illorum Patrum, qui, ut ajebant, *rationabiliter introduxerint ſub una ſpecie communicandi conſuetudinem*, quam itaque pro Lege habendam, & qui contra

contra mutirent, tanquam hæreticos arcendos & graviter puniendos ſtatuebant. Ab eodem Concilio ob decretam Hæreſin de Communione ſub utraque *Joh. HUSSUS & HIERONIMUS Pragenſis* vivi, prior 15. diebus poſt edictum q. ex tripode pronuntiatum, poſterior anno elapſo, nefando & inaudito injuſtitiæ exemplo, fracta ſolenni & publice ipſis data fide, ultricibus a ſuperſtitione & dominandi libidine incenſis flammis fuere combuſti: Quod crudele, & judicante MOSHEMIO, *Prædonum potius, quam integrorum Judicum Conventu dignius factum*, occaſionem ſubminiſtravit triſtibus poſtea *Huſſiticis*, & *Bohemicis* turbis, & per integros tredecim annos protracto bello, in quo inaudita ab utraque belligerantium parte, immanitatis data fuere ſpecimina.

Seculo XVI. quod, ut cuivis, qui in Hiſtoria Eccleſiaſtica haud infans eſt, conſtat, Reformationis ſeculum fuit, errores hactenus per aliquot ſecula circa Euchariſtiam publice ubique recepti ſenſim ſenſimque fuere ſublati, atque ab Eccleſiis Proteſtantibus, in *Germaniæ*, *Helvetiæ*, *Galliæ*, *Angliæ*, *Belgii* urbibus & provinciis, publica ab Eccleſia Romana facta eſt Seceſſio, poſtquam in Concilio Tridentino Anathematis fulmen in omnes illos fuit vibratum, qui non agnoſcere vellent, Sacrificium Miſſæ eſſe propitiatorium, & pro vivis & mortuis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & aliis neceſſitatibus offerri debere; poſtquam & in eodem ſacerrimo conſeſſu abſoluto & irrevocabili adeo decreto, Calicis uſus, contranitentibus licet *Imperatore*, *Rege Galliæ*, *Duce Bavariæ*, aliisque fuerit proſcriptus, ut ab hoc tem-

pore

pore nulli laico liceat poculi uſus, niſi forſan immediate poſt conſecrationem ſubita morte extinguatur ſacerdos, & periculum ſit, ne Sacramentum incidat in manus hæreticorum, quo in caſu unico liberum eſt laico, illud integrum deglutire: Quod enim alias in *Belgio*, in noſtra etiam *Helvetia* & alibi Vinum porrigunt poſt aſſumtum Panem laicis, haud eſt conſecratum, ſed ſolum commune, ideo datum, ut eluatur os, ne forte mica ſacri corporis, adhæreſcens dentibus, remaneat: Ut & ab hoc tempore celeberrimi Eccleſiæ Romanæ Doctores de decreti infallibilitate fuerint adeo perſuaſi, quo dicere haud dubitarint: *Sub utraque ſpecie communicare, eſſe revera, ſe damnare velle:* Item, *in Laicis eſſe Inſpirationem Diabolicam, de eo modo cogitare.* Felix etiam hoc reſpectu dulci Patriæ noſtræ illuxit ſydus. Exortus eſt ille nunquam ſatis laudandus Heros ZVINGLIUS, cujus pro emendanda Religione tantus arſit in pectore zelus, ut diſputationibus ac concionibus ſuis rem eo adduceret, ut quisque Miſſæ abominationem agnoſcere edoctus, ad illius abolitionem lubens manus daret, magiſtratusque cum plebe univerſa, de S. Cœnæ inſtitutione & vero uſu ſatis inſtructus, anno MDXXV. ejus ſacrificium idololatricum, cum omnibus ei cohærentibus in urbe & agro re ipſa abrogaret, & Sacram Cœnam ad primævam ſanctam ſuam ſimplicitatem reſtitueret.

Beatum adeo quam maxime eſſet deprædicandum hoc ſeculum, niſi deplorandæ, inter Communes Reformatores *Saxones*, *Suevos*, *Helvetos*, *Wyrtenbergios* & *Palatinos* obortæ eſſent controverſiæ, niſi lis excitata ſacramentaria, cujus primus motor

motor exſtitit CAROLOSTADIUS, quæque dein inter LUTHERUM, ZUINGLIUM, OECOLAMPADIUM, alios, honeſte primum & civiliter fuit geſta, ſine ullo partium aut privatorum affectuum ſtudio; poſtea vero ab aliis hinc inde, ſumma animorum exacerbatione continuata, conquiſitis & detectis ab utraque parte diſſentientium erroribus, acerbitatibus, ſcandalis, quæ oblivione potius ſepelire æterna, emollire vel corrigere decuiſſet, ſi decertantium animi, fervoris æſtu in transverſum haud acti, ex renovandæ Religionis, nil, niſi pacem, amorem & animorum fraternum nexum ſpirantis & ſuadentis egiſſent & ſcripſiſſent principiis. Ab omni parte hinc inde graviter fuiſſe peccatum res confeſſa manet, & ſuæ confeſſionis doctores excuſare velle, ut JURIÆUS CALVINUM excuſare tentavit, dicendo: *Stylum illum* (acerbum ſcil. convitiorum ingratum odorem ſpargentibus floribus ſparſum) *ſcriptoribus ejus ævi fuiſſe familiarem; parum ipſis fuiſſe, vocare Canes, Aſinos, Mulos, imo & Dæmones, quoscunque Adverſarios, non ſolum diverſæ, ſed ejusdem Religionis;* mihi ſane videtur, amori Gentis ſuæ & antecedentium Majorum plusquam convenit indulgere & nævos excuſare velle, quos ipſi deteſtati fuiſſent, ſi ſcripſiſſent ſedatiores, & ipſis e plusquam cimeriis tenebris recens emerſis, omnes errorum diſpulſæ fuiſſent nebulæ.

Aſt tamen in mediis his controverſiarum Euchariſtiæ fluctibus haud ſemel a diverſis, quos grave diſſidium pungebat & angebat, quique cum FABRITIO CAPITONE, ut mitterentur contentiones, & cogitaretur de Uſu ipſius Cœnæ, optarent

Pacis

Pacis Conſilia fuere propoſita, unde & *PHILIPPO Haſſiæ Landgravio* impellente inſtitutum fuit *Colloquium* illud *Marpurgenſe*, inter ZUINGLIUM & LUTHERUM præprimis habitum, cujus exitus licet haud in omnibus fuerit exoptatus, id tamen effecit, ut utraque pars mutuam charitatem præſtare, Deumque ſedulo invocare, quo omnes per Spiritum ſuum in vera de S. Cœna ſententia confirmare velit, fuerit pollicita: quibus tamen promiſſis haud diu ſtetit, ad orcum detruſa enim, quæ viſa fuit, in lucem ſtatim revocabatur Ἔρις, exhibitæ ſunt non multo poſt diverſæ Confeſſiones a ſe invicem diſcrepantes, excitata *Formula Concordiæ Wittenbergenſis*, qua, cum illi ſubſcribere recuſarent Reformati complures, collapſa rurſus, vehementius quam antea denuo recruduit Bellum Sacramentarium, & protractum duravit in Seculum ſtatim ſubſequens XVIIum.

Hoc tentata rurſum reiteratis vicibus fuit Conciliatio Lutheranos inter & Reformatos: Propoſita a diverſis pacis amantibus pacis Conſilia, ab aliis acerbe ſtatim rejecta: Inſtitutum hoc fine *Colloquium Lipſienſe*; ſuſcepti a Celebratiſſimo illo DURÆO labores maximi, itinera moleſtiſſima, ſed quo hæc omnia ſucceſſu, ordinario eheu, i. e. nullo. Fruſtra & hic laboravit GEORGIUS CALIXTUS Academiæ Juliæ Theologus, dum enim aliis Pacis ſtudium ſuadet omni niſu, ſibimetipſe ſe bella, jurgia, accuſationes & contentiones concitat, & autor ac parens ita dictorum *Syncretiſtarum*, pacem cum diſpendio veritatis divinæ molientium, rigidis & odio Theologico animatis videtur. Syſiphum adeo hoc Saxum per integrum

integrum hoc Seculum fruſtra fuit volutum, & eheu Seculo, in quo vivimus XVIII. dura nobis illud adhuc volvendi incumbit neceſſitas, resque in eo ſunt ſtatu, ut de fraterna & integra animorum conjunctione ferme ſit deſperandum. Præſtantiſſimus ille & inclytus PFAFFIUS quidem ante viginti circiter annos, una cum aliis quibusdam Viris Eruditis pacis propoſuit conſilia, ſed alii ſeſe illico & ſcriptis & factis conatibus hiſce laudandis oppoſuerunt, ac ita cœperunt tumultuari, ac ſi Hannibal eſſet ante portas, Deique cauſſæ minarentur interitum, qui de pace ſaltem cogitarent.

Atqui hæc quidem, quæ hucusque diſceptata ſunt, ſpeciminis loco eſſe poſſunt, ex quo conſtet, ac ſole meridiano clarius pateſcat S. Cœnæ uſum per omnem Seculorum decurſum ininterrupta ſerie continue obtinuiſſe. Licet enim fatendum nobis ſit, diverſa dogma hoc ſacrum expertum eſſe fata, hominesque plus æquo ſemper novaturientes, mirum quantum illius ſæpe ſæpius permutaſſe ritus; licet & inficias iri nequeat, veterum primos Doctores opinando plurimum circa illud variaſſe & diſſenſiſſe, ut & hodienum diſſentientes, ſinguli pro ſua opinatione e Patrum ſcriptis deſumere queant magis vel minus pugnantia loca; cum enim nondum exortæ eſſent controverſiæ, nec Patres fuerint Prophetæ, qui tales orituras præviderint, ſecurius certe de hoc articulo ſunt loquuti, unde limate & egregie certe BAILIUS hac de re alicubi; *Patres*, inquit, *tam diverſimode loquuti ſunt de Euchariſtia, ut Expreſſiones eorum poſſint comparari Phænomenis cœleſtibus. Hæc Phyſicæ Pars maxime dubia eſt, & Conjecturis obnoxia;*

quot Quæſo ! conduntur Syſtemata , ut horum Phæno-menorum Ratio detur ? Et quod mirum eſt , omnes iſtæ Hypotheſes defenduntur ea ſaltem cum differentia , ut quædam majorem , quædam minorem habeant Probabilitatem ; Dogma Patrum de Euchariſtia eandem ſortem nactum eſt ; non cognoſcuntur niſi ejus Phænomena i. e. Phraſes diverſæ , quas in Libris ſuis nobis transmiſere , eoque res tota redit , ut inveniamus ſenſum , his Expreſſionibus involutum. Hoc ut fiat in Partes eundum eſt , Hypotheſesque formandæ. Una ex his eſt Transſubſtantiatio , alia Impanatio , denique alia qua Figura defenditur , poſſuntque omnia hæc Syſtemata defendi , ſi modo Eruditione Ingenioque quis ſit inſtructus ad Rationem omnium horum Phænomenorum dandam , & quæ ſequuntur. Tamen hoc dogmatis præſtantiæ & veritati quicquam obeſſe poſſe, quenquam concludere velle haud exiſtimem ; Id ſaltem , ſi quid conjicere valeo , demonſtrat ; S. Cœnam eſſe Ritum Sacrum in quo explicando , ut pulchre celeberr. PFAFFIUS non eſt determinatione mathematica modus præſentiæ deſignandus , aut anathematismus contra diſſentientes condendus , niſi ii contrariis opinionibus Salvatoris inſtitutum plane ſubruant. Manet ergo inſtituti veritas , & continuus Cœnæ apud omnes , a primo inſtitutionis ejus tempore ad noſtram usque ætatem , uſus, qui invictum , quod paucis & primis , ut ajunt , lineis nobis probandum adhuc incumbit , pro Veritate Religionis , cujus eſt Sacramentum venerabile , præbet argumentum.

Quod S. Cœna a Chriſti ævo ad noſtra usque tempora continue fuerit celebrata , id primo invicte probat ; Jeſum revera vixiſſe & præcipuum hoc

hoc fidei ſuæ condidiſſe Symbolum ac Sacramentum, conſequenter Religionem, quæ ab ipſo tradita perhibeatur, non pro vera venditari ſub ficti Autoris nomine, ſed illam Jeſum re ipſa habere Doctorem, qui eam amoris ſui firmiſſimo firmarit ipſe Signaculo & Sigillo: Niſi enim Jeſus vixiſſet, & ipſe fuiſſet inſtitutor Sacri hujus epuli, qui potuiſſet fieri, ut per omnem ſeculorum decurſum in ejus memoriam fuiſſet celebratum. Num dicemus? Omnes, qui a Chriſto nomen ſemper habuerunt, primævos, veteres ac recentiores ſine diſcrimine quosvis, tam ſtolidos ac veſanos fuiſſe, ut celebrarint per traditionem omni fundamento deſtitutam, filii a parentibus continua ſerie in errorem inducti, epulum, in memoriam hominis, qui nunquam plane exſtiterit, merum adeo fuerit Phantasma, figmentum cerebri, & purum nihil; abſit, ut de omnibus, qui abhinc ad Chriſti usque tempora per tot ſecula vixerunt, majoribus noſtris abjecte adeo ſentiamus, quaſi ſe ita faciles decîpi ab antecedentium ſinguli grege fuerint paſſi. Cum adeo conſtet Chriſtianos omnes Euchariſtiam celebrando ſemper in ea fuiſſe perſuaſione, ſe actu hoc recolere Memoriam Jeſu, qui vixerit olim Ritus Sacri Autor, ſimul quoque conſtat, Jeſum revera vixiſſe. Autoritatem & egomet antecedentium in dictis præſertim, interdum & factis haud unice æſtimandam duco, utpote qui veritatem magis ſequendam exiſtimem, ſed ſi autoritati acceſſerit probabilitas & perſpicuitas rei, argumentis innixa, illam jure maximum pondus habere judico. Vel ipſi inſuper hoſtes Religionis Chriſtianæ teſtimoniis ſuis comprobant, Chriſtianos primævos Cœnam celebraſſe in memoriam Chriſti ſui, & hoc

ipſo, quod & aliis in locis expreſſis verbis aſſerunt, atteſtantur Jeſum vixiſſe, quod certe haud facerent, niſi rei veritate eſſent coacti: Rem enim omni vi impugnaturus, ne veritatem quidem ejus hiſtoricam concedit, ſi ulla veri ſpecie eam queat negare.

Aut, num dicemus? Forſan Apoſtolos hiſtoriam totam inſtitutionis Euchariſtiæ finxiſſe. Nemo certe, cui ſanum ſinciput, talia cogitare præſumet. Aut, qui primo potuiſſet quæſo fieri? ut duodecim pauperes & miſelli piſcatores, morte Magiſtri ſui toti conterriti, qui fatum Doctrinæ a Crucifixo hoc annuntiatæ neſciebant, in cogitationem inciderint fingendi inſtitutionem ſepulchralis epuli, & Jeſu ad ejus celebrationem hæc verba adſcribendi: *Hoc eſt Corpus meum, pro vobis fractum; hoc eſt novum Fœdus in Sanguine meo*: Verba, in quibus novi & inauditi quid latet; verba, quæ PAULUS & Evangeliſtæ cœteri uno quaſi ore referunt, absque tamen colluſione, quod pulchre ex levi, quod in eorum relatione obſervatur diſcrimine elucet. Secundo, fraus ſi heic fuiſſet adhibita, minime potuiſſet latere, ſed detecta patuiſſet illico: Tempore enim primo nati ritus nulla fuit opera ſeſe de veritate ejus hiſtorica convincendi, agebatur de facto ſimplici, ubi nullus illuſioni locus, ubi vel ſimpliciſſimus falli nequiret: Quærebatur ſaltem, an Jeſus convenerit una cum Apoſtolis ſuis duodecim, an Cœnam inſtituerit fatalem, memoriam mortis ſuæ & inſtantis rogi? Quivis hac de re fieri poterat certior, levi ſaltem inſtituto examine; tale autem revera fuiſſe inſtitutum indubium eſt. Homines ſibi credenda injun-

cta absque prævio examine arripiunt tum demum, ſi illa præjudiciis ſuis haud obſtent, cupidinibus abblandiantur, & hujus vitæ commodis inſerviant; hunc extra caſum difficulter aſſentiunt, & multum egiſſe putant, ſi ſe ſaltem ad examen tentandum determinent, nam ſæpe videre recuſant, quod credere pertimeſcunt, illud inquirere timent, metuentes ne convincantur, ac fugiunt lucem, ſtatim ac ipſis ſuboritur ſuſpicio, eam ſibi nocere poſſe. Nunc autem Crux Chriſti Judæis fuit ſtultitia, Gentilibus ſcandalum, conſequenter & Crucis ac Mortis Jeſu in ligno Crucis ferali perpeſſæ Memoriale S. Cœna, tota præjudicatis illorum opinionibus adverſa. Præparatio ad illam digna, qua Paſſionum inordinatarum abnegatio, peccatorum ſeria pœnitentia, propoſitum vitæ ſanctæ & ab omni carnalium cupiditatum labe puræ, requiruntur, toto cœlo cum eorum vivendi conſueta ratione pugnabat; quis ergo a ſe impetrare poſſet, ut crederet, illos hoc dogma arripuiſſe faciles, absque prævio ejus examine? Illud examinarunt itaque, & quoniam examine inſtituto arripuerunt, verum certe judicarunt, & ex illorum examine ac aſſenſu pro veritate rei deſumi poteſt argumentum invictum. Etenim ab una parte, examen hoc facile nimis fuit, quam ut illud inſtituentes potuiſſent falli, ab altera vero, arduum nimis & magni momenti, quam ut non fuerit ſerium, rigidum nec negligenter inſtitutum. Tertio tandem, ſi Apoſtoli heic etiam potuiſſent fallere, creditu tamen eſt impoſſibile, illos id voluiſſe. Ex ritu Sacro quem debuiſſent fingere, falſoque Jeſu Autori adſcribere, ne minimum quidem ad ipſos redundaſſet emolumentum, nec ulla

Religioni, quam traderent, acceſſiſſet utilitas, ſeu cui potius propter ſuam ſimplicitatem, varioque alio inſuper reſpectu potuiſſet nocere, atque haud levi eſſe impedimento. Illorum mores & tota agendi inſuper ratio talis ſemper fuit, ut ipſos ab omni fallendi propoſito toto cœlo fuiſſe alienos in confeſſo ſit, quod tota Chriſtianæ Religionis Apologetarum veterum & modernorum cohors invictis argumentis demonſtratum dudum dedit.

Aut, num tandem inſtabimus? Primos Chriſtianos nimis faciles ſe ab Apoſtolis decipi paſſos, qui crederent, Jeſum ſuiſſe S. Cœnæ Autorem, in errorem poſtmodum & induxiſſe alios, ac in id deliberato conſilio conſpiraſſe, ut Chriſto ſuo inſtitutionem hujus epuli ſacri falſo tribuerent, ne ipſi credulitatis ſuæ luerent pœnas & riſus fierent omnium, qui hac de re unquam inaudirent quicquam. Sed neque hoc ullam veri habet ſpeciem. Ea ætate, qua Chriſtianum eſſe haud licebat absque ſumma miſeria, qua Chriſto nomen dantes, vel propter ſolum nomen Nationibus erant exoſi, ac indies omnibus iis expoſiti, quæ prava imaginatio, ſuperſtitio, furor Imperatorum & provinciarum Præfectorum contra illos decernere gloriæ & voluptati ſibi duxerat, an vixiſſe, inquam, ea ætate homines credibile eſt, quos ita amentiæ urſerit furor, quique adeo ſibi fuerint inimici, ut vanæ gloriæ, fictique dogmatis cauſſa ſeſe objecerint potius omnibus miſeriis, quam illo caruerint, aut illud fictum eſſe, ſeque decipi ſe paſſos, fuerint confeſſi; incomprehenſibile ſane eſt, illos lubentes ita in propria ſua commoda incurrere, fortunas ſuas fictionibus ſacrificare, & fabulis ſibi

ſuis-

ſuisque omnibus adeo funeſtis conſentire voluiſſe; et ſi quidam id revera voluiſſent, impoſſibile tamen fuiſſet, quosvis unanimi conſenſu in id conſpiraſſe: Per omnes diſperſi erant nationes, omnium fuerant linguarum, locorum quæ inhabitabant diſtantia, triſti eorum juncta ſorti, ipſis haud permittebat, ut commercia inter ſe alerent ſatis familiaria, qua veritatis ſpecie credi itaque poſſet, illos ad arripiendum & vel vitæ ſuæ periculo defendendum dogma fictum, conſpiraſſe adeo unanimiter, niſi de veritate & divina ejus origine plena ipſis inhæſiſſet perſuaſio.

Continuus adeo per omnes ætates S. Cœnæ uſus invicte demonſtrat, Jeſum vixiſſe olim, & ejus fuiſſe Inſtitutorem, cum de eo habeamus omnium, qui unquam fuerunt Chriſtianorum conſenſum, cum & neque Apoſtoli illud fingere, neque primi Chriſtiani fictam fraudem propogare, nec voluerint, nec potuerint.

Sed non ſolum hoc, verum inſuper idem pertinax uſus & abunde demonſtrat, Jeſum non fuiſſe Impoſtorem, conſequenter nec ipſam Religionem, cujus fuerit ſtator, opus meris fraudibus conſutum, & fabulis conſarcinatum, ut impoſtorum dicta, facta, inſtituta ſolent. Aut quis, qui res juſta animi ſecum librare ſcit lance, a ſe poſſet impetrare, qui crederet, tot & tot millia imo myriades hominum ſana ratione gaudentium, Cœnam hanc fatalem per ſeptendecim jam Secula celebraſſe, haud intime perſuaſos, ſe non memoriam ſimplicis hominis demortui, qui cœlitus demiſſi Doctoris larva indutus, merus fuerit impoſtor,

ſed contra viventis Dei & ex alto Prophetæ recolere? Ego ſaltem perſpicax adeo non ſum, ut mente concipere valeam, illos id fuiſſe facturos, ſi vel leviſſima ipſis oborta fuiſſet ſuſpicio, ejus inſtitutorem fuiſſe ſimplicem hominem, morte jam dudum corruptum, imo peſſimum, qui ſe falſo Deum fuerit mentitus, impoſtorem, & ſi rerum eventus non juſtificaſſet ejus verba, & mortuus ſemel nunquam, ut ſæpe prædixerat, revixiſſet, ac ſepulchri circumcluſus duro lapide, ejusdem fortis dirrupiſſet clauſtra, & obſignatas fores. Fuerunt omni ævo, qui nonſolum, ut jam dedimus demonſtratum, examinarunt, an Jeſus vixerit Cœnæ Sacræ Autor, ſed & qui ſevero quoque examine inquiſiverunt in ritus hujus naturam interiorem, quid quod in reliquam doctrinam, dogmata, miracula, mores, vitæque rationem Jeſu omnem, qui & examine facto fuerunt convicti, veſanos illos eſſe debere, qui divinam Jeſu miſſionem vellent vocare in dubium, qui ideo de innocentia & ſinceritate Jeſu perſuaſi, ejus pro ſalute peccatorum in crucis ara immolati memoriam, grata ſemper recoluerunt mente, ea ratione, qua ipſe id fieri a ſuis in ultima Cœna voluit, juſſitque. Fuerunt primis enati chriſtianismi Seculis, qui medias inter diriſſimarum perſequutionum & afflictionum procellas, media inter vincula & atræ caliginis carceres, medias inter mortes, memoriale hoc ſacrum mortis Sectæ ſuæ, ut tum temporis vocabatur Confeſſio Chriſtiana, Autoris celebrarent, qui, ut ſibi adeo felicibus eſſe contingeret, qui poſſent cultus religioſi Jeſu ſuo hanc præſtare partem, quærebant, cum aliter & in publico illud fieri haud liceret, Latibula,

Syl-

Sylvas, Cœmeteria, Speluncas, uno verbo, qui quicquid non paterentur potius, quam ut hunc cœterosque actus religioſos omnes deſererent, quorum adeo mentibus certa, rationibus firmiſſimis fundata inhæſit perſuaſio, divinum fuiſſe quem iis venerarentur Jeſum. Nulla enim veriſimilitudinis ſpecie fortitudo hæc invicta, poteſt tribui, ut illud a Chriſti aſſeclarum hoſtibus factum fuiſſe alibi ex profeſſo oſtendimus, pervicaciæ, fatuitati, furori, nec etiam præjudicatis a naſcendi ſorte & educatione prognatis opinionibus, cum capi nequeat, *tantam multitudinem*, ut Celeberr. TURRETINI verbo utar, *ad tanta ſubeunda mala, mera Pertinacia impulſam eſſe;* cum etiam infinitus pene extiterit Paganorum numerus, qui præjudiciis favorabilibus pro Religione Chriſtiana prorſus non muniti, haud levia contra adverſus eam alerent, & tamen ea ſemel agnita, mori ſtatim potius, quam illam rurſum deſerere eſſent parati. Imo fuerunt omnes hi non mera fæx vulgi, non rude modo & ignarum hominum genus, quod alienis ſolum oculis videre, ſuis vero cœcutire aſſolet, ſed & frequens ſatis virorum limati judicii numerus, aptus rerum perveſtigare & cognoſcere cauſſas, ut id demonſtrare eſſet nulla opera. Quid quod fuerunt non ſolum ævis illis, longa temporum intercapedine a nobis remotis, ſed & Patrum noſtrorum memoria, qui æque duras ſi non infinities prioribus illis acerbiores perſequutiones, quas legendo nemo poſſit lachrymis æquare dolorem, paterentur, ſaltem ideo, quia nollent ſacrum Euchariſtiæ epulum alia ratione celebrare, quam ea, qua Chriſtus id fieri juſſit; An autem & hos fatuos diceres & præjudiciis præpeditos, qui ex mera per-

vicacia ad ultima quæque usque heic obluctarentur? Minime vero; ſed quicquid piæ illæ animæ egerunt, id egerunt plene perſuaſæ de divina inſtitutioris S. Cœnæ autoritate, cujus morituri ultimam, in Teſtamento gratiæ perſpicue ſatis deſignatam, voluntatem violare, immutare & corrigere velle nefas eſſet, & crimen morte piandum: Egerunt perſuaſæ de ritus ſanctitate, quam nulla idololatrica ſuperſtitione maculare fas eſſet: Egerunt tandem perſuaſæ ſacram hanc Cœnam eſſe Religionis ſuæ ſanctiſſimæ inſigne eximium, antiquitate ſua & conſtanti Uſu venerandum.

Tertio loco denique conſtans ritus noſtri, de quo agimus, uſus, pulchre & ad cujusvis convictionem patefacit; Summam Doctrinæ a Jeſu noſtro annuntiatæ, quod ipſe nimirum morte ſua piaculum & cauſſa ſalutis factus fuerit omnibus credentibus, quæ per Sacram Cœnam viva quaſi imagine adumbratur & repræſentatur, tanquam doctrinam veram, ſalutarem, conſtanti Seculorum fide & conſenſu, in celebratione S. Cœnæ perpetua fuiſſe conſervatam, propagatam & confirmatam; Nec etiam ullam aliam propagandæ & confirmandæ hujus Religionis rationem potuiſſe excogitari certiorem, efficaciorem, omniumque ingeniis magis attemperatam.

Quod enim ad primum attinet, illud absque prolixa demonſtratione, cuivis vel leviter attendenti in occulos incurrit. Aut unde quæſo eveniſſet, ut celebratio hujus S. Epuli nunquam per tot Seculorum decurſum fuiſſet interrupta, ſi, qui per illas ætates vixerunt chriſtiani, in ea modo

fuiſſent

fuiſſent opinione, ſe ſimplicem ſolum ceremoniam, externum modo nil ſignificantem ritum peragere: Certe quicquid humani ſaltem cerebri figmentum eſt, quicquid ad externos modo ritus pertinet, tempore collabitur, ut incepit deſinit, ſtatim ac aliis, qui prioribus ſuccedunt, placuerit antiquos novis permutare ritus. Procul dubio omnibus, quos per illa tempora Chriſtiana Religio habuit Confeſſores, firmiſſime fuit perſuaſum, ſibi externo ritu, propoſitisque in illo terrenis ſignis adumbrari cœleſtia dona, vividis coloribus depingi Jeſu inſtitutoris divini ritus perpeſſam mortem, effuſum Sanguinem, ob occulos poni & manibus quaſi palpandum præberi intenſum ſalvatoris amorem, qui tanta, bono peccatoris, haud recuſarit pati; Hinc lubentes adeo ad divinam hanc ceremoniam adfluxerunt, hinc nullis machinis, ut jam antea monitum, nullis hoſtium technis, ab ejus celebratione ſe abſterreri ac abripi ſunt paſſi, hinc nunquam divinum inſtitutum fuit collapſum, ſed continuo ejus uſu Doctrinæ Chriſtianæ Summa, morte Jeſu complexa, conſervata, propagata & confirmata. Quod & nulla ratione potuiſſet certius, efficacius & aptius fieri.

Non certius; Factum id equidem quoque fuiſſet per ſolum de Jeſu Sermonem & Evangelii præconium, per Scripta & Relationes Evangeliſtarum & Apoſtolorum; Aſt cum his acceſſerit inſuper adhuc actio externa Summam Religionis adumbrans & repræſentans, procul dubio hæc fidem conſervandi ratio evaſit certior, quam nulla Doctorum Eccleſiæ incuria aut depravatio, nulla injuria temporum potuit pervertere aut deſtruere. Memoria

et-

etenim alicujus facti notabilis literis quidem conſervatur, melius tamen & certius ſemper, ſi non ſola litera ejus ſit teſtis, ſed externum, viſibile & palpabile illius quoque proſtet ſignum & memoriale.

Non efficacius; Etenim ſi parentis, amici, patroni morte dudum defuncti, aut imaginem, aut amicitiæ & amoris aliquam relictam teſſeram, & ſenſibile pignus oculis contueor, manibus contrecto, annon vividior mihi excitatur amoris ſenſus, annon vehementius commoveor, quam ſi ſimplici & nudo ſermone ejus mihi renovetur memoria, quam ſi quædam ſaltem de illo in Scriptis ſervata legam? Præſens ita quaſi mihi ad latus adſtat, oculis ipſum quaſi uſurpo, manibus quaſi amplexor, permoveor ſic millies magis quam ratione omni alia. Sacra Cœna quid autem aliud eſt, quam viva truculenta nece demortui Salvatoris imago? Panis & vini ſymbola quid aliud, quam intenſiſſimi ejus amoris teſſera? An efficacius ideo quid poſſet excogitari ad mihi Religionis Chriſtianæ totius ſummam, quæ Jeſu mors, & per eam parta omnimoda ſalus eſt, vividioribus coloribus delineandam, ad me ad mutuum benigniſſimi Salvatoris amorem permovendum, trahendum, rapiendum, ad doctrinam hanc ſaluti feram propogandam & confirmandam? Haud equidem putem.

Non denique id ullo modo potuiſſet fieri *aptius & omnium ingeniis attemperatius*; Ita nempe ſunt maximæ partis hominum ingenia a natura comparata, ut rebus in externos ſenſus incurrentibus, viſibi-

viſibilibus & palpabilibus magis ſe affici patiantur, quam illis, quæ ſola mentis percipiuntur contemplatione. Externa adſunt in S. Cœna ſigna Corporis Chriſti fracti & Sanguinis effuſi, quivis ergo, non modo doctus & ſapiens, rebus, quæ ſub externos ſenſus non cadunt, conſiderandis aptus, ſed & indoctus his contemplationibus haud aſſuetus, ſanæ modo mentis compos, aliquali ſaltem ingenii vi donatus, in ſpeculum hoc quaſi inſpicere, & in eo mortem ſui Soteris vivis lineamentis repræſentatam, ut unicum ſuæ ſalutis medium occulis ſuis pervidere facile poteſt. Mediante celebratione ſacri hujus Epuli, in omnium non modo piorum, bonorum, honeſtorum, ſed & vel maxime deperditorum animis, in duriſſimæ cervicis hominibus, deſiderium ſalutis morte Jeſu partæ excitari, fidei in crucifixum Soterem igniculi incendi, amor Salvatoris tanta perpeſſi inflammari, cupido bonorum per divinum Mediatorem miſeris mortalibus comparatorum cieri, uno verbo tota Religionis ſanctiſſimæ Summa per quam commode omnium omnis ingenii hominum mentibus, attemperate adeo inſinuari & commendari poteſt, ut aptius & commodius id certe effectum dari nequiret.

Omnibus quidem hactenus prolatis objicere quis poſſet: Dari & alias Religiones, in hoc, quo vivimus orbe, quæ & oſtendant ſuos ritus jam per aliquot ſecula durantes, illorum conſequenter aſſeclas & gloriari ſimili jure poſſe, ſuam Religionem, cujus ritus tam diu vigeant, eſſe immotæ veritatis, nec impoſturæ ac meræ fraudis opus. Lubens quidem largior, dari ritus falſarum Religionum

gionum, qui jam per longum ſatis tempus durarint, ſed mihi contra, ni turpis fallor, facile concedent omnes, tam diverſam eſſe rationem harum Religionum & Chriſtianæ, ſi comparentur invicem, ut non æque ſtringenti argumento pro veritate utrarumque exinde concludi queat. Nulla enim monſtrari poteſt Religio, quæ tot, ut Chriſtiana, nacta ſit aggreſſores, inimicos, Inquiſitores, ſi ita loqui fas eſt, & Examinatores, in qua ideo facilius & citius fuiſſet detectum, ſi quid falſi & ficti in ritibus & ceremoniis ipſi fuiſſet additum. Nullis non obſtaculorum generibus indies fuit præpedita, & ab omnis generis hoſtibus continue oppugnata. Imperatores & rerum domini edictis ſuis, ut in Chriſtianos eorumque novellam Religionem quam ſeveriſſime inquireretur, haud ſemel decreverunt, ac cum edictis & inquiſitione nil adverſus ipſos valerent, graviſſimas contra inſontes perſequutiones excitarunt, tantaque in illos ſævitia, tanta immanitate ſævierunt, ut vel rigidos ille ſilices, ſolidumve in pectore ferrum aut adamanta gerat, qui crudelitatis hujus ſpecimina vel fando vel legendo ſibi temperet a lachrymis. Imperatoribus acceſſerunt philoſophi & viri cæteri eruditione ſua inter gentiles conſpicui, hi enim omni niſu, naſcentis Religionis ſplendorem & veritatem offuſcare tentarunt, & cum id rationibus non poſſent, veritatem rectamque philoſophandi viam verterunt in fallaciam, & illos, quos argumentis dejicere nequirent, conviciis & falſis criminationibus vincere ſunt aggreſſi, ac juxta innumera reliqua S. Euchariſtiæ divinum ritum infamare ſtuduerunt, impuro ore aſſerendo, Chriſtianos in his ſuis ſacris clandeſtinis, tirunculi infantis cæſi carnem

nem edere & ſanguinem bibere, ac Thyeſtæis Epulis turpiter pollui. Hos denique adjuverunt in univerſum omnes Judæi pariter & Ethnici, cum integra ſibi connata præjudicatarum opinionum, affectuum & vitiorum caterva, de externo Meſſiæ Regno, de rituum & ceremoniarum ſplendido apparatu, de humana ſapientia & ſubtilitate, quæ omnia, ut jam paulo ſuperius monuimus, humili Chriſti & ejus aſſeclarum fortunæ, Cruci hujus Doctoris & ejus nil niſi ſanctam ſimplicitatem ſpiranti Μνημοσύνῳ S. Cœnæ quam maxime adverſabantur.

Monſtret nunc quis Religionem ex falſarum agmine, quæ tot tantaque experta fuerit adverſa, nec tamen falſitatis potuerit argui, nulla certe datur. Aliam prorſus falſæ Religiones cum rituum ſuorum ficto apparatu habent ſuæ durationis cauſam, Vim nempe externam, Arma, Technas, Machinas diverſi generis improbas. Impoſtorum certe opera corruunt, niſi his continue mediis roborentur, ac ſuffulciantur. Paganiſmus Imperatorum Romanorum & Principum præſidiis adverſus Religionis Chriſtianæ augmenta ſeſe tuitus eſt, & hodienum adhuc ignorantia, cœcitate & plus quam cimmeriis tenebris ſuſtinetur. Muhamedismi lata & diuturna extenſio armorum, ut notum, vi & ſubdolis Magiſtri artibus omnia debet. Et ut hoc etiam addam, depravatus Cœnæ Uſus, Miſſæ puta ſacrificium idololatricum, diu jam cum toto ſuperſtitioſo ceremoniarum reliquarum apparatu deſiiſſet, niſi continue vi, armis, cæde & ſanguine ſanctorum fuiſſet ſuffultum. Nihil hujus unquam in Religione noſtra ſanctiſſima obſerva-

ſervatum eſt, tota Religio & ſpeciatim ritus noſter, de quo agimus, ſanctiſſimus ſua virtute invaluit, nullis humanis præſidiis adjutus, idem ſua virtute permanſit, nullos non adverſarios expertus; irruerunt in illum omnes portæ inferorum, ab initio Imperatorum tyrannis, Sacrificulorum diaboli furor & Philoſophorum convitia, Paparum poſtmodum inclementia & cucullatorum Monachorum livor, ſed ſruſtra; offuſcatus enim & corruptus licet per tempus, priſtinæ tamen rurſus reſtitutus fuit ſimplicitati & puritati, ringentibus licet, imo frementibus & furentibus inimicorum turbis. Inſigne adeo, quod demonſtrare oportuit, ſuppeditat argumentum, quo probari pulchre poteſt, Jeſum divinum ejus inſtitutorem revera vixiſſe olim; Eundem dein minime fuiſſe impoſtorem, cujus opus & inſtitutum, paſſionum ſuarum Sacrum Memoriale, tempus deſtruere quiverit edax, utpote propria virtute permanens & duraturum eo usque, quo ipſi ejus Authori illud rurſum adventu ſuo ſecundo deſtruere placuerit; Summam denique Doctrinæ Chriſtianæ in S. Cœna adumbratam, tanquam doctrinam veram & ſalutarem, conſtanti ſeculorum fide, fuiſſe hoc adhibito ritu conſervatam, propagatam & confirmatam, nec ullam aliam ejus propagandæ & confirmandæ rationem fuiſſe certiorem & aptiorem.

O ſi nunc potis fuiſſem Novum hoc pro Divinitate ſanctiſſimæ noſtræ Religionis Argumentum dignis modis illuſtrare! Quo omnes, qui Chriſto nomen dant, agnoſcerent S. Cœnæ & hoc quo illam repræſentavimus reſpectu, magnam deberi venerationem. Utinam omnibus bona ſua noſſe & tanto Cœli & divini Soteris munere, quantum hoc S. Epulum

eſt,

eſt, condigne, ut ipſe juſſit, frui ac uti datum ſit! Aſt talia vivimus eheu tempora, quæ exulcerata & ferrea adeo ſunt, ut quicquid Sacrum ſit, profanitatis longe lateque graſſantis ſit expoſitum inſultibus, ut ſacer proin quoque hic ritus publicis & privatis circa ejus adminiſtrationem & fruitionem abuſibus, et defectibus, qui non furtivi ſunt, ſed præter oculos eunt, hinc inde violetur, et ejus primæva facies turpiter haud unis maculis ſit deſœdata. Liceat quosdam abuſus et defectus quos e medio tollere forſan haud incongruum eſſet, vobis Aud. Ampl. Honor. paucis adhuc verbis ob oculos ponere.

Non diſtribuitur S. Cœna, quod mihi maximum ſemper hac in cauſſa malum viſum fuit, cum ſatis ſufficiente circumſpectione, nec inde arcentur, quod fieri tamen oporteret, illi, quorum malitiam ultra modum procedere publico conſtat; ſed proh dolor! omnibus promiſcue ad Auguſtum hoc Sacramentum patet aditus; digni, indigni, nocentes et innocentes, pii et flagitioſi, ſenes, juvenes, noti et ignoti æque omnes admittuntur, ac quisque ſibi, ſuæque relinquitur conſcientiæ: Diſciplina Eccleſiaſtica, quæ olim ſub *Excommunicationis* nomine floruit, una cum Vita Chriſtianorum, depravata jacet: Ejus apud nos quædam ſaltem obtinet ſpecies, quæ vero potius Civilis eſt, quam Eccleſiaſtica; defertur enim monitoribus aſper illico magiſtratui, qui decernit, quid fuerit etiam a parte Eccleſiæ meritus. Hic etiam diſciplinæ gradus exercetur magis erga agri incolas, quam urbis cives. Illi magiſtratus decreto frequenter ob commiſſa Mercatoribus furta, aliaque

legibus civilibus interdicta facta in publico cœtu ſub pulpito ſtare damnantur, & ſibi a V. D. Miniſtro publicam cenſuram inuri pati debent, quibus tum omnis Pœnitentia Eccleſiaſtica abſolvitur, quoque facto ad cœtum pertinent ut antea, labeque omni rurſum ſunt immunes. Hi vero, ac ſi privilegium heic accepiſſent, ſimilisque cenſura nobilitati civis eſſet injuria, nunquam ſimilem pœnam ſubire tenentur, niſi omnibus facinoribus, quæ ne inter gentiles quidem, multo minus inter Chriſtianos nominari deberent, ſeſe commaculaverint, niſi peſſimæ notæ ſint homines, niſi leges omnes, honeſtas, pudor omnis clamitent, impunes abeunt, aut ipſis ſaltem privata cenſura decernitur, ſi ad publicam itum fuerit, illa non coram cœtu integro, publica cultus divini hora, ſed alio tempore exercetur, ne eccleſiaſticæ diſciplinæ ſpeciem nimis præ ſe ferat. Excommunicatio ipſa plane deſiit: Majoris nomen ne quidem notum eſt, minor raro adeo exercetur, ut exempla ejus nulla ferme proſtent; nemini enim, quod ſciam, aditus ad S. Cœnam præcluditur, niſi quatuor mœnibus ſit intercluſus & ſub magiſtratus poteſtate. Vel ipſi pagani dignius heic nobis egerunt, a Sacris utpote ſuis arcuere profanos & flagitioſos omnes, quod vel ex ſolis Statii verſibus iquere poterit, qui ita modulatur

\- - - - *Adeſte*
Di, Hominesque Sacris, procul hinc procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum, feſſique ſenectus
Longa Patris, ſi quis pulſatæ conſcius unquam
Matris, & inferna rigidum timet Aeacum Urna.
Inſontes caſtosque voco,

Cum

Cum nos contra ad Sacra noſtra, quæ ipſa ſunt Sanctitas, imo ſublimis Sanctitas, & ſancta Sublimitas, Myſterium pietatis adorandum, admittamus quoscunque βεβήλους. Regerere quidem quis poſſet in tanta ad Sacram Synaxin accedentium multitudine aliter id fieri non poſſe, bonos eſſe mixtos malis, ſanctos interſperſos profanis, neminique præ fronte ſcriptum, quis aut cujas ſit. Ritus porro in noſtra Eccleſia ad S. Cœnæ adminiſtrationem adhiberi ſolitos ita eſſe comparatos, ut mali & famigeratiſſimi peccatores ſe faciles, ne inquirantur occultare poſſint. Facile & ego conceſſerim, hac, quæ apud nos obtinet, conſuetudine, difficulter heic aliquid præſtari poſſe, at quæſtio oritur, nobis heic haud decidenda, an non alii ritus, qui in plurimis Proteſtantium Eccleſiis, etiam in agro noſtro, aliquali cum diſcrimine obtinent, hoc alioque reſpectu conducibiliores eſſent: Jam conſueti enim diverſis incommodis obnoxii, multis cordatis viris jam dudum viſi ſunt. Si ſinguli Menſam Sacram incircumſtantes, ſedentes, vel ſaltem transeuntes, qui diverſi alibi heic obtinentes ritus ſunt, accedere deberent, liceret Miniſtro quemvis in os intueri, multi inde aperte facinoroſi ſua ſponte emanerent, metuentes, ne publica ſibi inureretur nota, juberenturque incommunicati abire. Quivis prorſus ignotus, qui ſæpius, etiamſi ater an albus ſit neſciatur, Myſterium hoc participat, poſſet arceri, usque dum ſeſe fide dignis literis teſtatoriis, cujas eſſet, Miniſtro probaſſet, quod laudabili prorſus conſuetudine Eccleſiis Gallicanis in Belgio alibique in uſu eſſe obſervavi. Si et inſuper illis, qui manibus ſuis lora regiminis eccleſiaſtici tenent,

placeret diſciplinæ eccleſiaſticæ rigidiores quosdam gradus priſtino ſuo uſui reſtituere, & Excommunicationis laudabile inſtitutum nova vita donare, haud parum forſan id, ad tollendas S. Cœnæ Profanationes poſſet juvare. Novi quidem pulchre illud amplius in omni ſua extenſione, qua olim obtinuit, noſtris temporibus exerceri nequire, dum *ſi hodie*, ut celeberr. PFAFFII verba heic mea faciam *omnes, qui habituali peccati dominio laborant e cœtu Chriſtiano eſſent ejiciendi, vel ipſe tandem cœtus ex cœtu eſſet ejiciendus.* Novi & illas rationes, ob quas beati Majores noſtri, qui tamen, ut ex verbis, quæ in *Confeſſ. Helvet. Cap.* XV. leguntur, patet, illud haud prorſus adverſabantur, idem ad novum exercitium revocare haud ſunt aggreſſi, illas etenim prolixe deductas legere datur apud *Benedictum ARETIUM* Theologum Bernenſem haud incelebrem, *Problematum* ejus, *loco* CXII. Aſt tamen horum omnium pondus haud tantum eſſe judico, ut evincere prorſus queant, ex ſapienter revocatis quibusdam rigidioris Excommunicationis & primævæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ gradibus nullam poſſe exſpectari ad promovendam ſanctiorem & ſalubriorem S. Cœnæ celebrationem, utilitatem, illosque certe fruſtra nulloque cum ſucceſſu, licet revocatos, adhibitum iri.

Non celebratur dein, quod mihi heic quoque deſiderandum videtur Communio ſatis frequens. Primorum temporum Chriſtiani, mortis Magiſtri ſui multo frequentiorem recolebant Ἀνάμνησιν, per trium priorum ſeculorum decurſum ſingulis diebus dominicis S. Communionem ſumere tenebantur omnes. In Eccleſia *Carthaginenſi, Romana* et quibusdam aliis ſingulis diebus celebrare S. Euchariſtiam erat con-

conſuetum. Aetate TERTULLIANI S. Cœna celebrabatur quoque in Anniverſariis Martyrum Feſtis, et per quinquaginta dies inter Paſcha & Pentecoſten, quæ continua ſerie continuata erant Solennitas: Omnibus quoque diebus ſtationariis, quarta et ſexta item cujusvis hebdomadis per annum feria. Nunc temporis tres ſaltem hactenus in Eccleſia noſtra recepti ſunt Communionis actus, et ne his quidem omnibus intereſſe conſueverunt tepore turpi languentes noſtri ævi Chriſtiani, ſed eos ſub frivolis prætextibus haud ſemel ſubterfugiunt. Laudabili quidem conatu Senatus Eccleſiaſtici membra Magiſtratus conſilio, juſſu et authoritate quartum adhuc ex aliquo tempore addere allaborarunt; aſt hactenus, ejus nondum acquiri, fato jugiter deflendo, potuit introductio. Quod ſi vero in cauſſas rarioris hujus S. Cœnæ uſus inquiramus, ille forſan jure maximo adſcribi poterit defectui zeli pietatis, quo olim primi Chriſti Confeſſores immenſum ardebant, et a quo, quod nullis ſat deflendum lachrymis hodiernos Chriſtianos omnis ætatis et conditionis multum defeciſſe conſtat. Aut ſi nimis durum videatur pietatis zelum Chriſti hodiernis affeclis adimere, ejusque defectum communionis frequentioris intermiſſæ cauſſam tradere, alia illa forſan dari poterit; Nimia nempe et non ſatis concocta, ſi ita fas ſit loqui, ſacri epuli veneratio, ut et terror hominum mentibus injectus nimius, ob imminens capitibus eorum periculum, ſi haud rite accederent ad *tremendum Epulum*, *horrendum Sacrificium*, *Menſam terribilem*, ut Patribus olim, hyperbolicas loquutiones plus ſatis amantibus, et recentibus hodie quibusdam ſcriptoribus et concionatoribus, dictionis elatum genus nimis

affectantibus, S. Cœna dicta fuit et vocari adhuc conſuevit. Certe ex hoc fonte infrequentes noſtro ævo Communiones deducunt, Illuſtris TILLOTSONIUS in eleganti *Sermone de Communione frequenti*, & PIERCEUS Anglus in *Tractatu* ſuo *de Communione Infantum*, ubi juxta cœtera eleganter: *Annon Dedecus maximum eſt*, inquit, *annon indignum factum, quod Communio Sacra in quibusdam locis ſaltem celebretur ſemel quovis Menſe, in aliis ſemel ſex Hebdomadibus, in aliis ſemel ſaltem quovis Menſe tertio, in aliis denique ſemel in integro anni decurſu? Quantum hic, quæſo! uſus diſtat ab uſu veteris Eccleſiæ? Hæc ſtatuebat, ut omnes fideles, qui Templum ingreſſi ad audiendam S. Scripturæ lectionem, haud aſſiſterent celebrationi S. Cœnæ, ab ejus uſu ſuſpenderentur, ceu ordinem convenientem prætergreſſi. Qualis autem ex hodie conſueto uſu emanabit fructus? Veneratio quidem Sacramenti, fateor, aſt qualis veneratio, quæ terrorem inculcat & turpem neglectum. Talis vero veneratio an reſpondet fini illi amabili, quem ſibi præfixit Salvator, inſtitutum hoc ſanciens?* Hactenus ille. Licet ego neglectum frequentioris Communionis priori potius cauſſæ, junctæ non ſatis intellecto & juxta intentionem & ſenſum Salvatoris explicato Cœnæ Myſterio, (quod malum diverſo reſpectu inter nos graſſari pulchre & ſuis fundamentis oſtendit Clar. ZIMMERMANNUS in jam laudata Diſſertatione nupera) adſcribendum eſſe exiſtimem.

Non adhibentur porro ad S. Epulum Panes fermentati, nutritivi, ordinarii, ſed panis modo azymus, imo ne hiç quidem, ſed meræ Oblatæ, quod & a prima Cœnam celebrandi ratione abludit. Licet enim Chriſtus, ut probabile eſt, ad primam Cœnam

Cœnam adhibuerit Panem azymum, cum illo tempore, quo S. Cœnam inſtituerat, nullus alius Panis ad manus fuerit, tamen, ut ſuperius a nobis indigitatum eſt, Pane ordinario Chriſtiani primævi ad Seculum XI. usque conſtanter ſunt uſi; & fermentatus etiam ad vitam animalem ſuſtentandam communiter adhiberi ſolitus, aptior certe eſt ad repræſentandam *ſpiritualem* illam *animæ nutritionem, per carnem Salvatoris*, de qua *Johannis Cap.* VI. quam leves illæ & tenues Oblatarum particulæ, quæ certe haud verus Panis, ſed ſpuma ſolum Panis ſunt, noſtræ Eccleſiæ adhuc ex ſuperſtitione Papiſtica relictæ, cui Hoſtias ſeu Oblatas introducere proficuum ideo fuit, quo facilius plebi perſuadere poſſent monſtroſam Transſubſtantiationem, in qua nil niſi ſpeciem Panis, & mera accidentia, ſubſtantia plane deleta remanere, ſtulti aſſerunt.

Tandem inter ea, quæ forſan in externis adminiſtrationis ritibus in melius poſſent inſtitui, eſt: Quod loco prælectionis hiſtoriæ inſtitutionis S. Cœnæ, forſan convenientius eſſet, inter diſtributionem ſacrorum elementorum adhibere Cantum Pſalmorum quorundam, aut Hymnorum Sacrorum, actioni illi congruentium, ut moris in Eccleſia primitiva fuiſſe oſtendit BINGHAMUS jam aliquoties laudatus, & ut etiam fieri adhucdum in plerisque Proteſtantium Eccleſiis conſuevit. Ita enim ſuavi & pio concentu communicantium animi eo facilius, quam ſimplici hiſtoriæ, jam omnibus ſatis notæ, prælectione, in pia mentis devotione contineri, & eo fortius ad amorem, laudes & glorificationem Dei & divini Soteris, tam inſigne nobis in S. Cœna amoris ſui pandentis Τεκμήριον, poſſent excitari, & *per oblectamentum*

Aurium infirmior animus in adfectum pietatis adſurgere, ut AUGUSTINI phraſis habet.

Sed cum noſtrum non ſit heic, ſi nempe medica, quod forte pauci mecum agnoſcent, requiratur manus, mederi, aliorumque, qui immenſum plus vident & valent, humeris hæc impoſita ſint onera, diutius his haud immoramur, ſed vobis, Patres Conſcripti, Eccleſiæ noſtræ Proceres utriusque ordinis primi loci! totum hoc opus et integrum relinquimus, omnique vos prece efflagitamus & obteſtamur, ut omni veſtra, qua polletis, polletis autem immenſum, mentis ingeniique Vi eo nitamini, ut Sacræ noſtræ Religionis inæſtimandum hoc Κειμήλιον S. Cœna, unde Veritas & Divinitas ejus ſole meridiano clarior elucet, priſtino reſtituatur decori, ut abuſus & defectus ejus removeantur, tollantur, aboleantur, uſus contra ſtabiliantur & firmentur, omniaque ad majorem Eccleſiæ ædificationem & ſummi Numinis inſtituantur gloriam.

Cœteros omnes, quos aliquis ſanctæ Religionis amor, aliqua æternæ ſalutis cura tangit animæ, monemus, rogamus, obteſtamur, ut ipſi, quivis ſuo loco, videant, qui S. Cœnæ privatos abuſus, publicis longe frequentiores, tollant e medio, quo ei ſuus rurſum conſtet honos, redeatque primæva innocentia. Utamur S. Cœna nos, qui jam peccatis noſtris miſimus nuntium, & rite reſipuimus, ut *Sacramento confirmationis*, quo in bona mentis firmi perſtemus conſtitutione; Nos vero, quibus gratia hæc ſalutaris & verticordis nondum affulſit, quibus veterem hominem nondum exuere cœlitus

cœlitus datum eſt, ut *Sacramento præparationis*, quo impellamur & excitemur, ut in poſterum ſeriam agamus pœnitentiam. Omnes caveamus ſedulo, ne imparati & impuri ſacræ accedamus Menſæ, quo minus fiamus rei Sanguinis Salvatoris, quo minus inter Altare Menſæ Dominicæ & Aedem ſacram, ut olim *Zachariæ* a nefariis Judæis factum legimus, ſummum cœli Prophetam Jeſum noſtrum denuo *neci demus*, *crucifigamus*, & *pedibus conculcemus*, ad noſtram perniciem & æternum irreparabile damnum, ut Apoſtoli ipſiſſima verba habent, *precioſum ejus Sanguinem.* Præparemus nos itaque ad ſacrum hunc actum rite adeo, ut illud in imperfectione, quacum continue nobis colluctandum eſt, fieri poteſt, ſeriam agamus pœnitentiam peccatorum ante commiſſorum, firmumque ſtet animo noſtro propoſitum, in poſterum fœda crimina, pravos animi affectus, peccandi habitus, imo corde eradicandi, morem contra gerendi Evangelio & omni niſu eo incumbendi, ut conditiones fœderis, quod ſolenni modo in S. Cœna confirmamus, explere continue ſimus parati. Reliqua, quæ nobis ad dignam præparationem deſunt, relinquamus Deo & verticordi ejus gratiæ, hoc fine nobis ſupplici ſemper prece implorandæ. Id ſpeciatim obſervent juvenes adminiſtri, qui nimis forte frequentes, ex more in Eccleſia noſtra recepto, ad miniſterium S. Euchariſtiæ adhibentur. Hi certe intento ſtudio & ſumma præ cœteris cura eo debent anniti, ne illotis manibus, impura conſcientia Sacra hæc tractent. Cum enim juvenum animi ad res terrenas potius eheu! ſemper inclinent, quam cœleſtes, a rebus divinis continuo ſint proclives ad humanas, a bonis æter-

num permanentibus futuri Seculi, ad inanes & perituras hujus ævi quisquilias, ipſis ut plurimum deeſt debita, quæ totum hominem requirit, præparatio, debita in ipſo ſacro actu animi attentio, & ſincera cordis veneratio: Id ergo agite, o cara Deo Eccleſiæque dicata pectora! in id omnibus viribus allaborate, ut vos in tota vita veſtra præſtetis conſummatos juvenes & veros Dei Nazireos, nullo mortuorum operum & cadaveroſi hujus mundi contactu coinquinatos, ut pubem eximiam, regale Sacerdotium & cœleſte Peculium, ad quod acquirendum & ab impura mundi fæce ſeparandum, ut craſtina nos docebit Feſtivitas, ipſa de Cœlo ſe demiſit Divinitas, natus & denatus rurſum eſt Jeſus Salvator optimus; Ita enim vobis, quoties in Sacro Cœnæ Epulo recolenda erit memoria ejus, qui vos in ſervitium ſibi liberaliter adoptavit, nunquam deerit debita præparatio, nec in periculum venietis unquam, incurrendi, celebrando ſacrum actum, veſtram damnationem.

Omnes porro non juvenes modo ſed & ſenes, imo cujuscunque ſtatus, ætatis & conditionis ſumus quilibet, adornemus Jeſu noſtro, poſt ritam ad ſacram ejus Menſam præparationem, ipſi quoque Menſam euchariſticam, in qua eum laute excipiamus fructibus odorem jucundum late ſpargentibus, bonorum operum, inter quos præprimis emineat, quantum lenta ſolet inter viburna cupreſſus, Caritas mutua, quam & hic ſpeciatim ſuadet expreſſio illa divi *Pauli* qua Sacrum Cœnæ Panem vocat *Communionem Corporis Chriſti*, cum omnes de illo participantes ſint *unum capitis Chriſti Corpus.*

Ultimo

Ultimo tandem videamus, ut digno modo ſemper grata recolamus mente inſignem amorem Salvatoris, quem nobis in ſacro hoc epulo exhibet & obſignat. Ah quantum eſt, quod nos dilexit, imo deperiit dulciſſimus Salvator? Quantum eſt, quod toto corpore noſtri cauſſa ſanguinem flevit? Quantum, quod anima & corpore anxietates infernales pertulit? Quantum eſt, quod incomparabilis hujus dilectionis ſigna & ſigilla, quaſi ex carne & ſanguine ſuo confecta, nobis exhibere & in proprias manus tradere non gravatur? Naturam certe dedidiciſti, hominem exuiſti, & rigidum ferri ſemina pectus habet, niſi tanto amore, ceu rudente aliquo amoris, imo ænea vel aurea potius amoris catena in amorem mutuum Salvatoris pertraharis, & cum Davide exclames:

Tot liber toties malis,
Tot auctus toties bonis,
Quo tandem officio tibi
Coner (o Domine!) *perſolvere grates?*
Te feſta dape, te prece,
Te Libamine proſequar
Te vitæ columen meæ
In cœtu populi tui,
Grata proſequar hoſtia,
Damnatus tibi voti.

Det interim nobis digne hæc omnia exequi Deus, nosque in tanto opere gratia ſua ipſe clementer juvet! Fiat!

D I X I.